

Subjektivna dobrobit majki i njihove djece: Doprinosi li subjektivna dobrobit majki subjektivnoj dobrobiti njihove djece?

Macan, Sandra

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:338719>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Sandra Macan

**SUBJEKTIVNA DOBROBIT MAJKI I
NJIHOVE DJECE: DOPRINOSI LI
SUBJEKTIVNA DOBROBIT MAJKI
SUBJEKTIVNOJ DOBROBITI NJIHOVE
DJECE?**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA PSIHOLOGIJU

SANDRA MACAN

**SUBJEKTIVNA DOBROBIT MAJKI I
NJIHOVE DJECE: DOPRINOSI LI
SUBJEKTIVNA DOBROBIT MAJKI
SUBJEKTIVNOJ DOBROBITI NJIHOVE
DJECE?**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: prof.dr.sc. Andreja Brajša-Žganec

Zagreb, 2023.

Subjektivna dobrobit majki i njihove djece: Doprinosi li subjektivna dobrobit majki subjektivnoj dobrobiti njihove djece?

Sažetak

Provedeno istraživanje bavi se proučavanjem odnosa subjektivne dobrobiti djece i njihovih majki jer se dobrobit djeteta gradi upravo na dobrobiti cijele obitelji (Newland, 2015). Glavni cilj ovog istraživanja bio je ispitati doprinosi li subjektivna dobrobit majki subjektivnoj dobrobiti njihove djece. Sudionici su bili učenici 7. razreda osnovnih škola u Osječko-baranjskoj i Varaždinskoj županiji te njihove majke. Ukupan broj parova učenik-majka bio je 251. Djeca su ispunjavala Skalu učeničkog zadovoljstva životom (SLSS), Kratku multidimenzionalnu skalu učeničkog zadovoljstva životom (BMSLSS) i odgovarala na jednu česticu kojom se ispitivala njihova sreća. Majke su ispunjavale Skalu zadovoljstva životom (SWLS), Indeks osobne dobrobiti (PWI), Skalu zadovoljstva brakom/vezom te su im postavljena dva pitanja od kojih jedno mjeri sreću, a drugo zadovoljstvo životom. Korišteni podatci, prikupljeni su u sklopu projekta „CHILD-WELL (Dobrobit djeteta u kontekstu obitelji)“. Rezultati upućuju na nisku značajnu povezanost aspekata subjektivne dobrobiti majki i njihove djece te na značajnu povezanost sreće/zadovoljstva životom djece i spola (veća sreća/zadovoljstvo životom kod dječaka). Provedene hijerarhijske regresijske analize ukazuju na dva značajna prediktora za dječju sreću i njihovo zadovoljstvo životom: spol djeteta i sreća majki. Ukupnim regresijskim modelom objašnjeno je 13% varijance zadovoljstva životom djece i 12,6% varijance sreće djece. Povezanosti između aspekata subjektivne dobrobiti djece i njihovih majki veće su kod dječaka, osim povezanosti sa zadovoljstvom brakom majki. Sreća majki je značajan prediktor sreće i zadovoljstva životom dječaka, ali ne i djevojčica. Dječaci su zadovoljniji obiteljskim životom, prijateljima, samim sobom i mjestom stanovanja, dok razlika u zadovoljstvu školskim iskustvima nije značajna.

Ključne riječi: *subjektivna dobrobit, sreća, zadovoljstvo životom, majke, djeca*

Subjective well-being of mothers and their children: Does subjective well-being of mothers contribute to subjective well-being of their children?

Abstract

The conducted research investigates relationship between subjective well-being of children and their mothers because the well-being of a child is build upon the well-being of the whole family (Newland, 2015). The main goal of this research was to examine the contirbution of mothers subjective well-being to the subjective well-being of their children. Participants in the research were seventh grade students of primary schools in Varaždin and Osijek-Baranja Counties and their mothers. Total number of pairs student-mother was 251. Children filled out Student's Life Satisfaction Scale (SLSS), Brief Multidimensional Student Life Satisfaction Scale (BMSLSS) and one question about their happiness. Mothers filled out The Satisfaction with Life Scale (SWLS), Personal Wellbeing Index (PWI), Marital/Relationship Satisfaction Scale, one question about their happiness and an other about life satisfaction. The data used in this research were collected as part of the „CHILD-WELL“ project. The results indicate low significant correlation between the aspects of mother's subjective well-being and the aspects of their children's well-being and significant correlation between children's happiness/life satisfaction and gender (greater happiness/life satisfaction in boys). Hierarchical multiple regression analyses were conducted and they showed that there are two significant predictors of both children's happiness and their life satisfaction: child's gender and mother's happiness. Total regression model explained 13% of children's life satisfaction variance and 12,6% of children's happiness variance. Correlations between the aspects of mother's subjective well-being and the aspects of their children's well-being are greater in boys, except for correllation with mother's satisfaction with marriage/relationship. A mother's happiness is a significant predictor of boy's happiness and life satisfaction, but it is not significant for girls. Boys are more satsfied with family life, friends, place they live in and with themselves, while the difference in satisfaction with school was not shown significant.

Keywords: *subjective well-being, happiness, life satisfaction, mothers, children*

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1. <i>Subjektivna dobrobit</i>	3
1.2. <i>Teorija promjene Lise Newland</i>	6
1.3. <i>Sreća</i>	8
1.4. <i>Zadovoljstvo životom</i>	9
1.5. <i>Zadovoljstvo brakom/vezom</i>	12
2. Cilj i problemi istraživanja	14
2.1. <i>Cilj istraživanja</i>	14
2.2. <i>Problemi i hipoteze istraživanja</i>	14
3. Metoda	16
3.1. <i>Sudionici</i>	16
3.2. <i>Instrumenti</i>	16
3.3. <i>Postupak</i>	18
4. Rezultati	20
5. Rasprava	33
6. Zaključak	41
7. Literatura	43

1. Uvod

Čovjek, unutar složenog sustava odnosa između više slojeva okoline koja ga okružuje, polazište je teorije ekoloških sustava Uria Bronfenbrennera (Berk, 2008). U središtu se nalazi pojedinac kojeg okružuju mikrosustav, mezosustav, egzosustav i makrosustav, a Bronfenbrenner uvodi i vremensku dimenziju, kronosustav (Berk, 2008). Mikrosustav se odnosi na interakcije i aktivnosti u neposrednoj okolini pojedinca. Ove interakcije su dvosmjerne te kada su dovoljno česte imaju trajan utjecaj na razvoj osobe. Mezosustav je drugi sloj ekološkog modela te on obuhvaća veze između mikrosustava (npr. uključenost roditelja u školu djeteta). Treći sloj modela je, kako Berk (2008) navodi, nazvan egzosustav. Ovaj sustav se odnosi na socijalne strukture koje utječu na njegova iskustva u neposrednoj okolini. On obuhvaća razne formalne organizacije, socijalne i zdravstvene službe u lokalnoj zajednici itd. Posljednji, makrosustav, najudaljeniji je sloj Bronfenbrennerove teorije i on se ne smatra posebnim kontekstom, već se odnosi na zakone, običaje, kulturalne kontekste i resurse (Berk, 2008). Unutar makrosustava određena važnost se daje potrebama djece i odraslih te na taj način utječe na podršku koju pojedinac dobiva od unutrašnjih slojeva okoline. Prema ovoj teoriji na razvoj osobe utječu biološki čimbenici i činitelji iz okoline (Berk, 2008).

Zbog dodavanja bioloških činitelja u Bronfenbrennerovu teoriju, ovaj model proširuje se na bioekološki model (Berk, 2008). Dakle, prema bioekološkom modelu razvoj osobe je kontinuiran i dolazi do promjena u biopsihosocijalnim karakteristikama ljudi (Bronfenbrenner i Morris, 2007). Model se sastoji od 4 glavne komponente te su odnosi među njima interaktivni i dinamični. Prva komponenta je *Proksimalni proces* i ona se odnosi na stalnu interakciju između osobe, okoline i vremena u kojem se razvoj odvija. Sljedeća komponenta je *Osoba*, tj. biopsihološke karakteristike osobe (dispozicije, sposobnosti, iskustvo, znanje, vještine i zahtjevnost) čija je kombinacija važna i zaslužna za razlike u smjeru i snazi proksimalnih procesa i njihovih učinaka na razvoj. Ove karakteristike osobe uključene su u definiciju mikrosustava (karakteristike roditelja, rodbine, bliskih prijatelja, učitelja, supružnika, kolega itd.). Nadalje, *Kontekst* kao domena bioekološkog modela podrazumijeva interakciju proksimalnih procesa s objektima i simbolima. Uvode se i koncepti i kriteriji koji razlikuju značajke okoline koje potiču i ometaju razvoj proksimalnih procesa (Bronfenbrenner i Morris, 2007). Posljednja domena bioekološkog modela je *Vrijeme*. Naime, razvojni procesi i ishodi dovode do velikih promjena tijekom vremena te se model usmjerava na implikacije tih promjena za budućnost društva (Bronfenbrenner i Morris, 2007).

Razdoblje razvoja koje se često smatra stresnim i emocionalno intenzivnim je adolescencija (Kuzman, 2009). Ona započinje oko 11. – 13. godine, a završava oko 18. – 20. (Kuzman, 2009). Neki autori navode da traje i duže (do 25. godine) zbog duljeg obrazovanja mladih i razvoja kognitivnih funkcija (Berk, 2008). Početak adolescencije karakteriziran je fizičkim promjenama koje se odražavaju na interese, socijalno ponašanje i kvalitetu afektivnog života adolescenata (Rudan, 2004). Upravo je rana adolescencija karakterizirana zamjećivanjem fizičkih promjena i početkom razumijevanja svijeta na drugačiji način od onog u djetinjstvu. U tom periodu postoje najveće razlike između adolescenata, ali i unutar samih adolescenata.

Općenito, odnos adolescenata s odraslima je složen; vrlo su ovisni o odraslima, a prema njima imaju podijeljene i suprotne osjećaje te često izazivaju neodobranje od strane odraslih (Rudan, 2004). S obzirom na to da je adolescencija period brzih bioloških i psihosocijalnih promjena, te promjene imaju velik utjecaj na odnos djece s roditeljima (Branje, 2018). Osjećaji koje su imali prema roditeljima se mijenjaju što je zbunjujuće i uznemirujuće, prestaje idealizacija roditelja i povećava se sposobnost opažanja sebe i okoline što dovodi do toga da adolescenti sve više i više oduzimaju vlastitim roditeljima pravo da predstavljaju izvore njihovog osjećaja dobrog stanja te se sve više okreću samima sebi kako bi si pribavili osjećaje ljubavi i uvažavanja potrebne za taj osjećaj dobrog stanja (Rudan, 2004). Tijekom rane adolescencije dolazi do povećanja prepirka između roditelja i djeteta (Steinberg, 2001). Branje (2018) navodi kako su upravo konflikti važni za razvoj odnosa djece i roditelja te da se one dijade roditelja i adolescenata s više emocionalnih varijabiliteta tijekom konfliktnih interakcija, nastoje učinkovito prilagoditi i reorganizirati svoj odnos kao odgovor na razvojne potrebe adolescenta.

Zbog specifičnosti adolescencije, kao razvojnog razdoblja, zanimljivo je proučavanje međugeneracijskog prijenosa privrženosti između adolescenata i njihovih majki (Smojver-Ažić i Jakovčić, 2006). Smojver-Ažić i Jakovčić (2006) dobile su rezultate koji ukazuju na relativno niske, ali značajne korelacije između dimenzija privrženosti adolescenata i njihovih majki pa tako majke koje percipiraju odbačenost od strane svojih majki nešto češće ponavljaju taj obrazac sa svojom djecom koja se potom također osjećaju odbačeno. Zaključak njihovog istraživanja odnosi se na to da se stil privrženosti adolescenata i odraslih može povezivati sa iskustvom u prošlim odnosima s majkom. Odnos majke i djeteta je središnji za razvoj dječjih emocija i njihove regulacije (Hollestein i sur., 2017). Odnosi djeteta s majkom s većim emocionalnim varijabilitetom u konfliktima, idu više prema recipročnosti u odnosu i prema

većoj jednakosti (Branje, 2018). Collins i Russell (1991) ukazuju na to da adolescenti više vremena provode s majkama nego s očevima te im majke pružaju više brižnosti i pažnje.

1.1. Subjektivna dobrobit

Kada je riječ o odnosu adolescenata i roditelja, svakako se postavlja pitanje o prijenosu subjektivne dobrobiti (SWB) s roditelja na dijete. S obzirom na to da se subjektivna dobrobit sastoji od više različitih domena, potrebno ju je promatrati u kontekstu Bronfenbrennerove ekološke teorije (Bedin i Sarriera, 2014). Specifičnije, kada je riječ o odnosu subjektivne dobrobiti roditelja i djece, proučava se njihov mikrosustav (Bedin i Sarriera, 2014).

Kako bi se započelo proučavanje odnosa subjektivne dobrobiti roditelja i njihove djece, važno je definirati sam konstrukt subjektivne dobrobiti. Bedin i Sarriera (2014) definiraju subjektivnu dobrobit kao posljedicu interakcije internalnih aspekata i eksternalnih interakcija ljudi s drugima oko sebe te s okolinom. Ona uključuje kognitivne i afektivne procese te se može mjeriti pitanjima o zadovoljstvu. Subjektivne procjene ljudi sve su češće kada je u pitanju dobrobit ljudi pa otuda i naziv subjektivna dobrobit (Angner, 2010). Dakle, subjektivna dobrobit se temelji na procjenama ljudi što je za njih „dobar život“ i koji kriteriji su njima važni (Diener i sur., 2018). Isto tako i Busseri (2018) navodi kako se subjektivna dobrobit odnosi na to koliko pojedinci vrjednuju i doživljavaju svoj život u pozitivnim ili negativnim smjerovima. Postoje neki faktori koji utječu na to kako će neka osoba procijeniti vlastitu dobrobit, kao što su vremenski uvjeti, dan u tjednu, doba dana, pitanja postavljena prije pitanja o subjektivnoj dobrobiti i sl. (Diener i sur., 2018). Tako su, primjerice, dobiveni rezultati da su ljudi sretniji u subotu nego u ponedjeljak (Diener i sur., 2018) te da više pozitivnih emocija doživljavaju tijekom podneva i večeri (Golder i Macy, 2011).

Teorije o subjektivnoj dobrobiti Diener i suradnici (2018) dijele u 3 kategorije: (1) biološke teorije (temperament), (2) teorije o zadovoljstvu s ciljevima i (3) teorije mentalnog stanja. Biološke teorije su usmjerene na genetiku te pomoću nje pokušavaju objasniti zašto su neki ljudi konstantno sretniji od drugih. Nadalje, teorije o zadovoljstvu ciljevima pretpostavljaju da zadovoljenje potreba, želja i ciljeva dovodi do veće subjektivne dobrobiti, dok njihovo nezadovoljenje dovodi do nižih razina subjektivne dobrobiti. Posljednja kategorija teorija, teorije mentalnog stanja, usmjerena je na kognitivne procese i procese pažnje te ukazuje na važnost interpretacije događaja (npr. ljudi s istim prihodima nisu jednako zadovoljni zbog različitih standarda i referentnih točaka).

Steptoe i suradnici (2015) ukazuju na barem 3 različita pristupa mjerenju subjektivne dobrobiti. To su afektivna dobrobit, eudaimonična i evaluacijska, odnosno kognitivna.

Afektivna dobrobit odnosi se na doživljavanje ugodnih osjećaja poput sreće, radosti, vitalnosti, zadovoljstva, ushićenja i veselja, ali i neugodnih osjećaja poput tuge, ljutnje i stresa. Nadalje, eudaimonična dobrobit odnosi se na evaluacije značenja i smisla života uključujući autonomiju, osobni rast, pozitivne odnose s drugima i samoprihvatanje. Posljednji pristup mjerenju subjektivne dobrobiti je evaluacijski. On se odnosi na procjene ljudi o tome koliko su zadovoljni s kvalitetom vlastitog života. Ono što razlikuje ova 3 pristupa je potrebna razina kognitivnog procesiranja (Steptoe i sur., 2015). Naime, osjećaji se mogu izvijestiti direktno, dok je za evaluacije života i njegova značenja potrebno razmišljanje i usporedba sa standardima koje sami određujemo (npr. moj život u usporedbi s kim, čim, kada...).

Različiti znanstvenici postavljaju si pitanje mogu li visoke razine subjektivne dobrobiti pomoći osobi u ostvarenju ciljeva te utječu li na odnose koje ta osoba ima s drugim ljudima (Diener i sur., 2018). Tako su dobiveni rezultati koji idu u prilog tome da su ljudi s visokom razinom subjektivne dobrobiti zdraviji i duže žive. Isto tako su dobiveni rezultati koji ukazuju na to da će osobe s višim rezultatima u subjektivnoj dobrobiti vjerojatnije stupiti u brak, a manje vjerojatno će se rastati. Osobe s većom subjektivnom dobrobiti imaju više prijatelja, više se sviđaju drugim ljudima, bolji su u obavljanju poslova na radnom mjestu, više pomažu drugima te su otporniji, no postavlja se pitanje što uzrokuje što. Diener i suradnici (2018) pretpostavljaju kako je uzročnost obostrana, tj. smatraju da zdravlje i bolesti mogu utjecati na subjektivnu dobrobit i obrnuto. Kada je u pitanju ličnost osobe, istraživanja na uzorku hrvatskih studenata su pokazala da su ekstraverzija, emocionalna stabilnost i savjesnost vrlo dobri prediktori subjektivne dobrobiti osobe te da osobine ličnosti objašnjavaju između 17% i 52% ukupne varijance subjektivne dobrobiti (Brajša-Žganec i sur., 2011). Isto istraživanje bavilo se proučavanjem spolnih razlika u kognitivnim komponentama SWB-a (zadovoljstvo životom) i afektivnim komponentama (pozitivni afekt i odsutnost negativnog) te nisu dobivene značajne razlike (Brajša-Žganec i sur., 2011).

Dječja subjektivna dobrobit manje je istraživana te se unatrag jednog desetljeća počela više istraživati zbog razvoja teorija djetinjstva, prava djece i okretanja više prema pozitivnim socijalnim znanostima (Savahl i sur., 2021). Ono na što ukazuju razna istraživanja je da je distribucija rezultata dječje subjektivne dobrobiti negativno asimetrična, ti rezultati variraju u različitim kulturama, faktori koji utječu na subjektivnu dobrobit djece razlikuju se od faktora koji utječu na subjektivnu dobrobit odraslih te da su usporedbe dječje subjektivne dobrobiti značajnije unutar iste države nego između različitih država (Savahl i sur., 2021). Istraživanja ukazuju i na to da je subjektivna dobrobit djece značajno viša nego subjektivna dobrobit njihovih roditelja (Casas i sur., 2012). Postoje i istraživanja koja upućuju na to da dobar odnos

s bliskom osobom ublažava negativne utjecaje na zadovoljstvo životom (Joo Lee i Sang Yoo, 2015). Konflikti među roditeljima, neugodni odnosi u školi (npr. maltretiranje) i nesigurna okolina imaju negativne učinke na dobrobit djeteta. Joo Lee i Sang Yoo (2015) dobili su rezultate koji ukazuju na važnost obitelji, škole i zajednice kao prediktora subjektivne dobrobiti djeteta i na taj način pokazuju važnost socijalnog kapitala. Zapravo, područja dobrobiti, koja djeca u Republici Hrvatskoj navode kao najvažnijima, su obitelj, prijatelji i škola, a uz te domene važnima smatraju još i odnose s roditeljima, nastavnicima i prijateljima (Brajša-Žganec i sur., 2019).

Sve u svemu, procjenjivanje subjektivne dobrobiti djece je složeno jer se u obzir mora uzeti dob djeteta i razvojni stadij te njihovo razumijevanje postavljenih pitanja o njihovoj dobrobiti ili o njihovoj sreći i zadovoljstvu (Tadić Vujčić i sur., 2022). A kada je riječ o dječjem razumijevanju pitanja i općenito pojma subjektivna dobrobit, Tadić Vujčić i suradnici (2019) istraživali su koje značenje za djecu ima pojam subjektivna dobrobit. Asocijacije koje ova riječ pobuđuje kod djece i mladih su neka pozitivna i sretna iskustva koja su povezana s kvalitetom odnosa s obitelji i prijateljima te uključenost u smislene i zabavne aktivnosti, kao i prema cilju usmjerena ponašanja (Tadić Vujčić i sur., 2019). No, kada su djeca i mladi upitani za njihovu subjektivnu dobrobit, prvo se usmjeravaju na negativne aspekte života pa je zato, pri ispitivanju subjektivne dobrobiti djece, važno postavljati jasna pitanja o pozitivnim aspektima života, odnosno pitanja o tome što ih usrećuje (Tadić Vujčić i sur., 2019). Općenito, kada se djecu ispituje o zadovoljstvu životom i sreći, potrebno je postavljati kratka i jasna pitanja s riječima koje razumiju i koje svakodnevno koriste (Franc i sur., 2018). Također je važno i provođenje longitudinalnih istraživanja kojima bi se dobio uvid u promjene u različitim domenama dječje subjektivne dobrobiti (Tadić Vujčić i sur., 2022).

Podatci o nasljednosti subjektivne dobrobiti omogućuju proučavanje odnosa subjektivne dobrobiti roditelja i njihove djece, pa tako Diener i suradnici (2018) izvješćuju kako se 30% do 40% varijance individualnih razlika u subjektivnoj dobrobiti može pripisati genima. Isto tako, procjenjuju da se 60% do 70% varijance subjektivne dobrobiti može pripisati okolini. Clair (2012) pak navodi da su podatci o stupnju nasljednosti nedosljedni te ukazuju na to da je 11% do 50% subjektivne dobrobiti nasljedno. Ove varijacije nasljednosti moguće su zbog različitog nasljeđivanja subjektivne dobrobiti kod dječaka i djevojčica te zbog variranja nasljeđivanja tijekom vremena ili pak zbog korištenja različitih mjera subjektivne dobrobiti (Clair, 2012).

Zbog zajedničke okoline roditelja i djece te mogućeg genetičkog prijenosa, očekivana je pozitivna povezanost subjektivne dobrobiti roditelja i njihove djece (Casas i sur., 2008).

Smatra se i da postoji transmisija emocija u obitelji, odnosno da se emocije mogu prenijeti s roditelja na dijete jer se nalaze u zajedničkom okruženju (Clair, 2012). Takva emocionalna transmisija varira ovisno o spolu djeteta i roditelja pri čemu se negativne emocije češće prenose s roditelja na dijete, na što upućuje podatak da narušeno mentalno zdravlje roditelja, osobito depresivnost majki, ima negativan efekt na razvoj djece, osobito dječaka. Kao još jedan potencijalni razlog povezanosti subjektivne dobrobiti roditelja i njihove djece, Clair (2012) navodi zajedničke stresore poput gubitka voljene osobe ili posla pri čemu primarni stresni događaj jednog člana obitelji postaje sekundarni za ostale članove obitelji. Rezultati istraživanja koje su proveli Bedin i Sarriera (2014) pokazuju da kod djece i roditelja koreliraju zadovoljstvo s obitelji, s mjestom stanovanja, sa životnim uvjetima, standardom života i sa sigurnošću što nazivaju dimenzijom „zadovoljstvo mikrosustavom“. Korelacija između subjektivne dobrobiti roditelja i njihove djece u navedenom istraživanju iznosi $r = ,183$. Sličnu povezanost dobili su i Casas i suradnici (2012) ($r = ,181$) koji su uspoređivali subjektivnu dobrobit djece i njihovih roditelja na temelju sreće, zadovoljstva životom i zadovoljstva različitim domenama života. Rezultati istraživanja Bedin i Sarriera (2014) također upućuju na to da je dobrobit roditelja više povezana s dobrobiti kćeri, nego sinova, na što upućuje i istraživanje Casas i suradnika (2012). Unatoč rezultatima o značajnoj povezanosti i vjerovanjima kako odrasli imaju veliki utjecaj na djecu te kako djeca oslikavaju stavove, vjerovanje, rutine i vrijednosti roditelja, ta povezanost je niža od očekivane (Casas i sur., 2012).

1.2. Teorija promjene Lise Newland

Prema teoriji Lise Newland (2015) dobrobit djeteta gradi se na temelju dobrobiti cijele obitelji. Ova teorija izgrađena je na temeljima Bronfenbrennerove teorije ekoloških sustava te je usmjerena na aspekte obiteljskog mikrosustava koji utječe na dobrobit djece. Uz mikrosustav, u obzir uzima i neke aspekte egzosustava i makrosustava koji utječu na dijete putem obiteljskog sustava i interakcija roditelja i djeteta. Newland (2015) pruža teorijski okvir istraživačima i stručnjacima u praksi da osvijeste puteve do dječje dobrobiti. Ključne komponente koje obuhvaća teorija Lise Newland (2014) su dječja dobrobit i otpornost, obiteljska dobrobit, rizični faktori za obitelj i strategije promicanja obiteljske dobrobiti kojima se podržava otpornost i dobrobit djece u riziku.

Obiteljska dobrobit ključna je za razvoj dječje dobrobiti (Newland, 2014). Ona uključuje fizičku i psihološku dobrobit članova obitelji, jaku povezanost unutar obitelji, financijsku sigurnost i obiteljske zaštitne faktore na razini prethodno navedenih komponenti. Tri ključna aspekta obiteljske dobrobiti su zdravlje i dobrobit odraslih, obiteljska samodostatnost i

obiteljska otpornost. Fizičko zdravlje roditelja važno je za njihovo mentalno zdravlje i obiteljsko funkcioniranje. Narušeno fizičko zdravlje može utjecati na niz faktora poput ekonomske samodostatnosti, uloga unutar obitelji i roditeljskih ponašanja. Ova ponašanja pak utječu na ishode kod djece vezane uz njihovo fizičko i mentalno zdravlje te kognitivno funkcioniranje. Visoke razine zadovoljstva životom roditelja te pozitivna emocionalnost, povezane su s pozitivnim individualnim te obiteljskim funkcioniranjem. Samodostatnost roditelja koja uključuje njihovo obrazovanje i radnu povijest, financijske resurse i pismenost, također je povezana s roditeljskom dobrobiti, obiteljskim funkcioniranjem, roditeljskim ponašanjima i ishodima njihove djece (Newland, 2014). Obitelji koje žive u siromaštvu više će se boriti s problemima mentalnog zdravlja (roditelji) koji uključuju stres, depresiju i druge poremećaje, a ti problemi mentalnog zdravlja utječu na obiteljsko funkcioniranje, roditeljska ponašanja, uključenost roditelja, kvalitetu interakcija između roditelja i djeteta te na širok raspon ishoda kod djece (Newland, 2014).

Indikatori dječje dobrobiti mogu se grupirati u 5 općih kategorija: fizičko zdravlje djeteta, mentalno zdravlje djeteta, samoregulacija, socijalne kompetencije djeteta i njegove kognitivne kompetencije (Newland, 2014). Samoprocjene fizičkog zdravlja uključuju zdrava ponašanja, stavove i ishode. Mentalno zdravlje odnosi se na sreću, pozitivan afekt, zadovoljstvo životom, psihološku prilagodbu, pozitivan pogled na život, optimizam, samopouzdanje, samoprihvatanje, pozitivan identitet, sigurnu privrženost i dobro socio-emocionalno funkcioniranje. Nadalje, indikatori samoregulacije uključuju sposobnost djeteta da se suočava sa stresom i kontrolira svoje emocije. Sposobnost djeteta da se uključi i održava zadovoljavajuće socijalne odnose (broj odnosa i njihova kvaliteta) je indikator socijalne kompetencije. Posljednja komponenta, kognitivna kompetencija, odnosi se na djetetove vještine učenja, rješavanja problema i akademske ishode (Newland, 2014).

Prema Newland (2014), djeci su potrebne podržavajuće i bliske veze s barem jednim roditeljem ili skrbnikom kako bi se optimizirali njihovi razvojni ishodi. Kako bi se pojačao odnos između roditelja i djece te kako bi došlo do optimalnih ishoda kod djece, potrebno je jačati obitelji i podržavati razne aspekte obiteljske dobrobiti jer poboljšanja u obiteljskoj dobrobiti dovode do pozitivnih roditeljskih ponašanja, a potom i do promicanja dobrobiti i otpornosti kod djece. Newland (2015) navodi 2 modela odnosa obiteljske i djetetove subjektivne dobrobiti. Prvi model je direktni model prema kojem postoji direktna veza između obiteljske i djetetove dobrobiti. Na primjer, majčina depresija je povezana s nesigurnom privrženosti i lošim socio-emocionalnim funkcioniranjem čak i kada se kontroliraju mogući medijacijski efekti kvalitete roditeljstva i strategija discipliniranja. Indirektni model ukazuje na

utjecaj komponenti obiteljske dobrobiti na dobrobit djeteta indirektno kroz interakcije roditelja i djeteta. Primjer indirektnosti je u slučaju kada je obiteljima materijalno teško i bore se, no roditelji održavaju pozitivne i podržavajuće interakcije sa svojim djetetom. U tom slučaju dobrobit djeteta ne pati (Newland, 2015). Potencijalni moderator koji Newland (2015) navodi su demografske varijable (dob roditelja i djeteta, spol, socioekonomski status), rane intervencije i prevencije, socijalne usluge (npr. dostupnost i korištenje usluga) te ekološki i susjedski faktori (npr. geografska lokacija, populacija, kulturalno znanje, uvjerenja i stavovi te sigurnost u susjedstvu).

1.3. Sreća

Sreća je, u posljednjih 10 godina, jedna od glavnih tema u javnosti općenito, u ekonomiji i psihologiji (Stephoe, 2019). No, što je to uopće sreća? Svaka osoba koristi ovu riječ, no ne postoji točna definicija konstrukta sreće (Garaigordobil, 2015). Garaigordobil (2015) navodi kako se poimanje sreće mijenjalo kroz stoljeća. U drevna vremena smatralo se da je sreća povezana s bogovima te je to nešto što je pasivno. Za razliku od drevnih vremena, danas se smatra da sreća više nije pasivan, već aktivan konstrukt, nešto što ljudi mogu postići i kontrolirati (Garaigordobil, 2015). Sreća se odnosi na afektivne i kognitivne evaluacije života osobe (Demir i Weitekamp, 2007). Također se može definirati u terminima općenitog zadovoljstva životom, prisutnosti pozitivnih afekata, a odsutnosti onih negativnih (Demir 2008). Smatra se kako je sreća djelomično nasljedna i time relativno stabilna kroz vrijeme (Demir, 2008). Demir (1984) navodi da sreća može biti i osobina i stanje. Gledajući na nju kao na osobinu, ona je predispozicija za doživljavanje određenih razina afekta te se mora mjeriti što je moguće više neovisno od trenutnog raspoloženja (Diener, 1984).

Postoji niz faktora koji doprinose osjećaju sreće, a neki od njih su genetika, obrazovanje, socioekonomski status, socijalna umreženost, razne aktivnosti, bračni status i obitelj, izloženost stresu i ličnost (Stephoe, 2019). Ljudi najviše izjavljuju kako se izvori njihove sreće kriju u prihodima, obitelji i zdravstvenom stanju (Easterlin, 2003). Tako je dobiveno da je podrška unutar obitelji značajan prediktor nečije sreće (Brajša-Žganec i sur., 2017a). S obzirom na visoku povezanost sreće i ličnosti, Demir (2008) je istraživao postoji li dodatan doprinos kvalitete romantičnih odnosa kod odraslih. Rezultati su ukazali na potvrđujući odgovor. Kaliterna-Lipovčan i Prizmić-Larsen (2016) istraživale su razlike između jako sretnih i jako nesretnih ljudi u Republici Hrvatskoj te su došle do zaključka kako se oni međusobno po svemu razlikuju. Naime, vrlo sretne osobe su 7 godina mlađe (one sa 46 godina su mlađe od onih s

53), bolje su obrazovane, imaju veća primanja, bolje zdravlje te su više zadovoljne životom u cjelini, ali i različitim domenama života (Kaliterna-Lipovčan i Prizmić-Larsen, 2016).

Sreća uvelike ovisi o namjernim ponašanjima i aktivnostima koje osoba svjesno odabire kako bi bila sretnija (Brajša-Žganec i sur., 2017a). Ono što doprinosi većem osjećaju sreće kod mladih u Republici Hrvatskoj je emocionalna stabilnost, ekstraverzija, izlasci, bavljenje sportom i hobijima, ispunjavanje ciljeva i sl. (Brajša-Žganec i sur., 2017a), a upravo hrvatska mladež iskazuje općenito visoke razine sreće (više od teoretskog prosjeka varijable – 5,5) (Brkljačić i Kaliterna-Lipovčan, 2010). Garaigordobil (2015) je istraživao prediktorske varijable sreće i njihovu povezanost s rizičnim i zaštitnim faktorima povezanim sa zdravljem. Provjeravao je postoji li razlika u osjećaju sreće s obzirom na dob i spol. Što se tiče razlika između djevojčica i dječaka u doživljavanju sreće, nije pronađena statistički značajna razlika, no što se tiče dobi, uočena je statistički značajna razlika na način da se sreća smanjivala kako je dob rasla s 14 na 16 godina. Prediktori sreće koji su se pokazali značajnim kod adolescenata su samopoimanje, depresija, suradljivost, samopouzdanje i psihoticizam (Garaigordobil, 2015). Istraživanjem Brajša-Žganec (2014) utvrđeno je da se kod djece, čiji su roditelji svjesni svojih emocija i emocija svoje djece, manje manifestiraju dimenzije negativnog afekta te ujedno imaju i manje internaliziranih i eksternaliziranih problema u ponašanju.

Zahvaljujući genetici, dio crta ličnosti prenosi se s roditelja na dijete (Headey i sur., 2014). Zbog toga postoje jake veze između sreće roditelja i djeteta čak i kada dijete otiđe iz roditeljskog doma. No, nije sve u genima. Do transmisije sreće dolazi i zbog roditeljskog modeliranja specifičnih vrijednosti i ponašanja koji su povezani s osjećajem sreće (Headey i sur., 2014). Ta ponašanja i vrijednosti odnose se na prosocijalna ponašanja i obiteljske vrijednosti, više nego na materijalne vrijednosti, aktivno sudjelovanje u zajednici i vježbanje. Headey i suradnici (2014) potvrdili su hipotezu da majčina sreća ima veći efekt na sreću djeteta nego očeva sreća.

1.4. Zadovoljstvo životom

Prema Veenhovenu (1996) zadovoljstvo životom je, uz mentalno i fizičko zdravlje, jedan od indikatora kvalitete života, a ta kvaliteta odnosi se na prisutnost uvjeta koji se smatraju nužnim za dobar život te također označava praksu dobrog življenja. Diener (1984) navodi kako je zadovoljstvo životom, kao komponenta subjektivne dobrobiti, kognitivna evaluacija života osobe. Dakle, ono je stupanj u kojem osoba pozitivno procjenjuje kvalitetu svog cjelokupnog života (Veenhoven, 1996).

Zadovoljstvo životom može se gledati i u okvirima zadovoljstva različitim područjima života (Diener, 1984). Neka od tih područja su zaposlenje, obrazovanje, brak i obitelj. Ličnost i biološki utjecaji te prihodi, socijalni kontakti, životni događaji, aktivnosti, dob, spol i rasa su neki od prediktora zadovoljstva životom. U prijašnjim istraživanjima koja uključuju prihode, dobiveni su rezultati koji ukazuju na veću sreću i zadovoljstvo osoba s višim prihodima od onih s nižim prihodima (unutar iste države) (Easterlin, 1974). Podatci o povezanosti zadovoljstva životom i dobi su nedosljedni, a podatci o povezanosti sa spolom ukazuju na veće zadovoljstvo kod žena (Diener, 1984). No, Brajša-Žganec i suradnici (2017b) su istraživanjem povezanosti osobnih i socijalnih varijabli sa subjektivnom dobrobiti studenata sestrinstva, došli do rezultata koji ukazuju na značajnu povezanost dobi i socioekonomskog statusa sa zadovoljstvom životom pri čemu mlađi studenti i oni višeg socioekonomskog statusa iskazuju više razine zadovoljstva životom. Što se zaposlenosti tiče, nezaposlene osobe manje su zadovoljne životom od zaposlenih (Campbell i sur., 1976). Obrazovanje ima pozitivan učinak na zadovoljstvo životom (Campbell, 1981, prema Diener, 1984) i veći pozitivni efekti pronađeni su kod žena (Freudiger, 1980, prema Diener, 1984). Čak i kada se kontroliraju obrazovanje, prihodi i status zaposlenosti, brak je najbolji prediktor zadovoljstva životom i subjektivne dobrobiti (Glenn i Weaver, 1979). Također, osobe koje su više zadovoljne svojim životom, imaju jače socijalne veze i bolje socijalne odnose (Diener i Seligman, 2002). Zapravo, Brajša-Žganec i suradnici (2017b), provedenim istraživanjem dobili su rezultate kako je obiteljska povezanost, koja je socijalna varijabla, snažan prediktor zadovoljstva životom. Važno je napomenuti da stanovnici Republike Hrvatske, u odnosu na stanovnike nekih drugih država članica Europske Unije, izjavljuju o nižem zadovoljstvu životom i nižoj kvaliteti življenja (Kaliterna-Lipovčan i Brajša-Žganec, 2017). Kada se uspoređuju različiti dijelovi Republike Hrvatske, zadovoljstvo životom, obitelji i prijateljima te osjećaj sigurnosti u budućnosti i pripadnosti okolini, veći su kod stanovnika Sjeverozapadne Hrvatske (Kaliterna-Lipovčan i Brajša-Žganec, 2017).

Dolazak djeteta na svijet i usvajanje uloge roditelja nosi sa sobom mnogo promjena (Brajša-Žganec i sur., 2022). Neke od tih promjena su različiti financijski zahtjevi i organizacija vremena što uvelike utječe na život roditelja. Brajša-Žganec i suradnici (2022) istraživali su razlike u subjektivnoj dobrobiti osoba koje su unatrag godinu dana postali roditelji (novi roditelji), onih koji su duže vrijeme roditelji i osoba bez djece. Rezultati ovog istraživanja pokazali su da novi roditelji imaju više razine zadovoljstva životom u odnosu na druge dvije skupine ljudi.

Zadovoljstvo životom odraslih dugo i široko je istraživani konstrukt, za razliku od zadovoljstva životom mladih (Proctor i sur., 2009). Rezultati istraživanja Huebnera i suradnika (2000) ukazuju na to da djeca i adolescenti uglavnom izvješćuju o pozitivnim vrijednostima zadovoljstva životom na kontinuumu od nezadovoljstva do zadovoljstva. Točnije, izvješćuju o pozitivnim vrijednostima zadovoljstva životom općenito i nekim specifičnim domenama poput zadovoljstva obitelji, prijateljima, školom itd. Ovaj nalaz u suprotnosti je s poimanjem adolescencije kao stresnog i emocionalno intenzivnog razdoblja života koje navodi Kuzman (2009). Unatoč ovim rezultatima, treba spomenuti i kako je 7% djece i adolescenata iznimno nezadovoljno svojim životom (Huebner i sur., 2000). Najviše sudionika nezadovoljno je obitelji (17,6%) i školom (22,8%). Općenito, zadovoljstvo cjelokupnim životom nije pod utjecajem spola, rase ni školskih ocjena, no zadovoljstvo školom i prijateljima je veće kod djevojčica iako je doprinos demografskih varijabli na zadovoljstvo životom skroman (Huebner i sur., 2000). Chen i sur., (2020) u svojoj metaanalizi dolaze do zaključka kako su podatci o razlikama među djevojčicama i dječacima u zadovoljstvu životom, nekonzistentni. Istraživanja uglavnom dokazuju nepostojanje razlika među dječacima i djevojčicama u zadovoljstvu životom ili pak pokazuju da su dječaci malo zadovoljniji životom od djevojčica (Chen i sur., 2020). Zulling i suradnici (2005a) izvješćuju o pozitivnoj povezanosti zadovoljstva životom i cjelokupnog, fizičkog i mentalnog zdravlja. Naime, rezultati njihova istraživanja upućuju na to da je nisko zadovoljstvo životom kod djece i adolescenata prediktor problema mentalnog zdravlja poput depresije, anksioznosti i somatoformnih poremećaja (psihički poremećaji kod kojih se osoba žali na tjelesne probleme). Dakle, što osoba ima lošije zdravlje, to je i zadovoljstvo njenim životom niže. Što se tiče povezanosti zadovoljstva životom djece i adolescenata i strukture obitelji, rezultati istraživanja koje su proveli Zulling i suradnici (2005b) ukazuju na negativnu povezanost zadovoljstva životom s određenim obiteljskim strukturama kao što su suživot s drugim članovima obitelji (koji nisu roditelji) i skrbnicima, život samo s ocem te sa životom s majkom i još jednom odraslom osobom. Za razliku od ove negativne povezanosti, pronađena je pozitivna povezanost zadovoljstva životom i stanovanja s oba roditelja (Zulling i sur., 2005b). Osim same obiteljske strukture, odnosi roditelja i djeteta važni su kod procjene zadovoljstva životom te rezultati ukazuju na njihovu pozitivnu povezanost (Shek, 2005). Važan element mentalnog zdravlja je i zadovoljstvo socijalnom podrškom od strane obitelji i prijatelja (Proctor i sur., 2009).

Za razliku od mladih s niskim vrijednostima zadovoljstva životom, oni s visokim vrijednostima imaju visoku razinu socijalne podrške, malo internaliziranih i eksternaliziranih problema u ponašanju, niske razine neuroticizma, visoke razine akademske, emocionalne i

socijalne samoefikasnosti i superiorno interpersonalno i kognitivno funkcioniranje (Suldo i Huebner, 2006, prema Proctor i sur., 2009). Isto tako, adolescenti s visokom razinom zadovoljstva životom postižu bolje rezultate u školi (bolji školski uspjeh mjeren ocjenama), imaju bolje odnose s roditeljima, više samopoštovanje i nadu, imaju pozitivnije stavove prema školi i učiteljima, manji socijalni stres, anksioznost i depresiju (Gilman i Huebner, 2006). Upravo studenti u Republici Hrvatskoj iskazuju visoke razine zadovoljstva životom te su najviše zadovoljni odnosima s prijateljima, osjećajem fizičke sigurnosti i prihvaćanjem od svoje okoline (Brkljačić i Kaliterna-Lipovčan, 2010).

Casas i suradnici (2008) proučavali su razine zadovoljstva životom španjolskih adolescenata u dobi od 12 do 16 godina i njihovih roditelja. Dobivena korelacija bila je niska, no značajna ($r = ,19$). Slično je dobiveno i u istraživanju Ben-Zur (2003). Naime, korelacija između zadovoljstva životom izraelskih adolescenata u dobi od 15 do 17 godina i njihovih majki je niska, ali također značajna ($r = ,25$). Kako bi te nalaze potvrdili, Hoy i suradnici (2013) proveli su istraživanje s učenicima četvrtog i petog razreda (9-12 godina) te s njihovim roditeljima. Istraživali su korelacije u razinama zahvalnosti, zadovoljstva životom i nadom. Rezultati idu u prilog pozitivnoj povezanosti zadovoljstva životom između majki i njihove djece ($r = ,26$) (Hoy i sur., 2013).

1.5. Zadovoljstvo brakom/vezom

Zadovoljstvo brakom ili vezom može se definirati kao subjektivni osjećaj sreće, zadovoljstva i užitka partnera u međusobnoj interakciji (Hawkins, 1968). Ono u čemu se zadovoljstvo brakom/vezom najčešće reflektira je u svakodnevnim interakcijama između partnera te kako se ponašaju jedan prema drugome (Jelić i sur., 2014). Brak doprinosi ukupnom zadovoljstvu životom na način da ispunjava nečiju potrebu za pripadanjem, komunikacijom i povezanošću, pruža podršku, sigurnost, zajedničke resurse i investicije te omogućuje seksualnu i emocionalnu intimnost kao i pomoć u izvršavanju svakodnevnih izazova (Brkljačić i sur., 2019).

Obradović i Čudina-Obradović (1998) navode kako su pojedinci koji su u braku zadovoljniji od samaca, a pogotovo od rastavljenih osoba, no ta razlika se sve više smanjuje zbog smanjenja kolektivističke, a povećanja individualističke orijentacije u zapadnjačkoj kulturi. Rođenjem djeteta ne dolazi ni do smanjenja ni do povećanja zadovoljstva brakom (Reić Ercegovac i Penezić, 2012). Zapravo, harmonični brakovi povezani su s toplim odnosima roditelja i djeteta (Gable i sur., 1992). Tome u prilog idu i rezultati istraživanja Erel i Burman

(1995) koji upućuju na značajnu pozitivnu povezanost između bračne kvalitete i kvalitete odnosa roditelj-dijete. Zadovoljstvo vezom ili brakom vrlo je važno za dječje funkcioniranje (Howes i Markman, 1989).

Što se tiče razlika u zadovoljstvu brakom kod muškaraca i žena, one postoje (Jelić i sur., 2014). Zadovoljstvo brakom ili vezom veće je kod muškaraca nego kod žena (Bartolac i sur., 2011). Istraživanje Jelić i suradnika (2014) ukazuje na to da osobe koje primaju više ljubavi i pažnje od partnera, a manje neprijateljstva, osobe koje više vole te žene koje su kraće u braku, imaju veće zadovoljstvo brakom. Dolaskom djece u bračni odnos, dolazi do smanjenog iskazivanja ljubavi, a većeg iskazivanja neprijateljstva (Jelić i sur., 2014).

Ovim će se radom obuhvatiti sreća (afektivna komponenta) i zadovoljstvo životom (kognitivna komponenta) djece i njihovih majki kao i zadovoljstvo brakom (specifična komponenta) majki, kao pokazatelji njihove subjektivne dobrobiti. Prema teoriji promjene (Newland, 2014), obiteljska dobrobit ključna je za razvoj djetetove dobrobiti. Prethodna istraživanja utvrdila su pozitivnu, nisku povezanost dječje i majčine subjektivne dobrobiti te povezanost rezultata majki i njihove djece na sastavnicama subjektivne dobrobiti: sreće i zadovoljstva životom. Isto tako, istraživanja su pokazala kako rođenjem djeteta ne dolazi do smanjenja zadovoljstva brakom ili vezom. U ovom radu, uz istraživanje povezanosti navedenih konstrukata, dodatno će se istražiti doprinos majčine subjektivne dobrobiti subjektivnoj dobrobiti njenog djeteta te razlike u doprinosima kod dječaka i djevojčica.

2. Cilj i problemi istraživanja

2.1. Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja je utvrditi uspješnost predviđanja subjektivne dobrobiti djece na temelju subjektivne dobrobiti majki.

2.2. Problemi i hipoteze istraživanja

S obzirom na cilj istraživanja i dostupan pregled literature, istraživački problemi i hipoteze su sljedeći:

- 1) Utvrditi postoji li značajna povezanost između procjena komponenti subjektivne dobrobiti majki (sreća, zadovoljstvo životom i zadovoljstvo brakom) i njihove djece (sreća i zadovoljstvo životom).

H1a: Postoji statistički značajna povezanost između procjena komponenti subjektivne dobrobiti majki i njihove djece.

- 2) Utvrditi koji prediktori (sreća, zadovoljstvo životom i zadovoljstvo brakom majki) najviše doprinose objašnjenju varijance sreće i zadovoljstva životom djece.

H2a: Sreća i zadovoljstvo životom majki najviše doprinose objašnjenju varijance sreće djece.

H2b: Sreća i zadovoljstvo životom majki najviše doprinose objašnjenju varijance zadovoljstva životom djece.

- 3) Utvrditi postoji li značajna povezanost između procjena komponenti subjektivne dobrobiti majki (sreća, zadovoljstvo životom i zadovoljstvo brakom) i njihove djece (sreća i zadovoljstvo životom), zasebno kod dječaka i djevojčica.

H3a: Postoji statistički značajna povezanost između procjena komponenti subjektivne dobrobiti majki i dječaka.

H3b: Postoji statistički značajna povezanost između procjena komponenti subjektivne dobrobiti majki i djevojčica.

- 4) Utvrditi postoji li značajan doprinos procjena komponenti subjektivne dobrobiti majki u objašnjenju varijance procjena komponenti subjektivne dobrobiti djece, zasebno kod dječaka i djevojčica.

H4a: Postoji statistički značajan doprinos procjena komponenti subjektivne dobrobiti majki u objašnjenju varijance zadovoljstva životom kod dječaka i djevojčica.

H4b: Postoji statistički značajan doprinos procjena komponenti subjektivne dobrobiti majki u objašnjenju varijance sreće kod dječaka i djevojčica.

5) Utvrditi postoje li spolne razlike u procjenama zadovoljstva različitim domenama života kod djece.

H5a: Ne postoje statistički značajne razlike u zadovoljstvu različitim domenama zadovoljstva životom kod dječaka i djevojčica.

3. Metoda

3.1. Sudionici

Sudionici ovog istraživanja su učenici 7. razreda osnovnih škola na području Varaždinske i Osječko-baranjske županije te njihove majke. Upitnike je ispunilo 311 učenika 7. razreda, a od majki su njih 262 ispunile svoje upitnike. Daljnjom analizom utvrđeni su sumnjivi obrasci odgovaranja pa je ukupan broj parova majka-dijete 251. Od ukupno 251 učenika, podatke o spolu ispunilo je njih 248, od čega je broj djevojčica $N = 134$, a broj dječaka $N = 114$. Dob djece kreće se od 12 do 14 godina, a prosječna dob je $M = 13,08$ godina (uz $SD = ,32$). Godine rođenja majki kreću se od 1964. pa do 1990. godine, pri čemu je prosječna dob majki $M = 43,19$ (uz $SD = 5,162$). Što se tiče najvišeg završenog stupnja obrazovanja, najviše majki završilo je srednju školu ($N = 139$) i fakultet ($N = 63$), manje ih je završilo višu školu ($N = 24$) i magisterij ili doktorat ($N = 14$), a najmanje samo osnovnu školu ($N = 6$). Najviše majki zaposleno je na puno radno vrijeme ($N = 231$), a manje ih je nezaposlenih ($N = 11$) ili zaposlenih na dio radnog vremena ($N = 4$), dok samo jedna majka nije zaposlena, ali obavlja honorarne poslove. Na pitanje o doživljajima prihoda vlastitog kućanstva najviše majki odgovorilo je *snalazim se* ($N = 110$) i *dobro živim* ($N = 100$), a najmanje *teško mi je* ($N = 20$), *izvrsno živim* ($N = 10$) i *vrlo mi je teško* ($N = 6$). Udanih majki je $N = 191$, u izvanbračnoj zajednici $N = 15$ i u vezi $N = 6$, dok je neudanih majki $N = 8$, udovica $N = 3$ i rastavljenih $N = 24$.

3.2. Instrumenti

U ovom istraživanju koristit će se *Skala učeničkog zadovoljstva životom* (eng. *Student's Life satisfaction Scale, SLSS*, Huebner, 1991; Rijavec i sur., 2021), *Kratka multidimenzionalna skala učeničkog zadovoljstva životom* (eng. *Brief Multidimensional Student Life Satisfaction Scale, BMSLSS*, Huebner, 1994; Seligson i sur., 2003) te jedna čestica kojom se na skali od 1 do 7 ispituje sreća kod učenika. Za mjerenje subjektivne dobrobiti majki koristit će se *Skala zadovoljstva životom* (eng. *The Satisfaction with Life Scale, SWLS*, Diener, Emmons, Larsen i Griffin, 1985; Brajša-Žganec i Hanzec, 2012), *Indeks osobne dobrobiti* (eng. *Personal Wellbeing Indeks, PWI*, Cummins, 1996; Jovanović i sur., 2019), *Skala zadovoljstva brakom/vezom* konstruirana za potrebe CRO-WELL projekta te će se zadovoljstvo životom mjeriti jednom česticom (skala od 0 do 10) kao i sreća (skala od 0 do 10).

Skala učeničkog zadovoljstva životom (eng. *Student's Life satisfaction Scale, SLSS*, Huebner, 1991; Rijavec i sur., 2021) mjeri opće zadovoljstvo djece (od 8 do 18 god.) te se

sastoji od 7 čestica koje mjere različite kognitivne prosudbe o zadovoljstvu životom. Primjeri čestica su: „U životu mi je dobro“, „Željela bih promijeniti mnogo stvari u mom životu“ i „Imam u životu ono što želim“. Odgovori se označavaju na skali od 6 stupnjeva (1 - *U potpunosti se ne slažem* do 6 - *U potpunosti se slažem*) pri čemu veći rezultat na skali upućuje na veće zadovoljstvo životom. Potrebno je rekodirati čestice 3. *Željela bih promijeniti mnogo stvari u svom životu* i 4. *Voljela bih da je moj život do sada bio drugačiji* prije računanja ukupnog rezultata. Ukupan rezultat dobiva se zbrajanjem odgovora na svim česticama.

Koeficijent pouzdanosti, Cronbach alpha, za navedenu skalu, u ovom istraživanju iznosi $\alpha = ,834$ te se skala smatra pouzdanom.

Kratka multidimenzionalna skala učeničkog zadovoljstva životom (eng. *Brief Multidimensional Student Life Satisfaction Scale, BMSLSS*, Huebner, 1994; Seligson i sur., 2003) sastoji se od 6 čestica koje mjere općenito dječje zadovoljstvo životom i zadovoljstvo s 5 specifičnih domena (obitelj, prijatelji, škola, zadovoljstvo sobom i životnim okruženjem). Početno pitanje glasi „Koliko si u cjelini zadovoljan/na:“ te se potom nabrajaju različite domene: „...svojim obiteljskim životom?“, „...svojim školskim iskustvima?“, „...mjestom gdje živiš?“, itd. Učenici odgovaraju na skali od 7 stupnjeva pri čemu 1 - *Jako nezadovoljan/na*, a 7 – *Jako zadovoljan/na*. Ukupan rezultat dobiva se zbrajanjem odgovora na česticama navedenih domena te njihovim dijeljenjem s 6, odnosno, računa se njihova aritmetička sredina.

Analizom je dobiven Cronbach alpha koeficijent pouzdanosti *BMSLSS* skale u iznosu $\alpha = ,799$.

Sreća kod učenika mjeri se jednom česticom koja glasi: „Zaokruži koliko si sretan/na.“ Pri čemu veći broj pokazuje veću sreću, a odgovor se označava na skali od 7 stupnjeva (1 – *Jako nesretan/na* do 7 – *Jako sretan/na*).

Kako bi se dobili podatci o zadovoljstvu životom majki, koristit će se *Skala zadovoljstva životom* (eng. *The Satisfaction with Life Scale, SWLS*, Diener i sur., 1985; Brajša-Žganec i Hanzec, 2012) kao mjera kognitivnih prosudbi o zadovoljstvu životom. Sastoji se od 5 čestica (npr. „Moj je život većinom blizu moje percepcije idealnog života.“, „Zadovoljan/na sam svojim životom.“ i „Uvjeti mog života su izvrsni.“) na kojima sudionici na skali od 7 stupnjeva označavaju koliko se slažu s pojedinom česticom pri čemu 1 – *Izrazito se ne slažem*, a 7 – *Izrazito se slažem*. Ukupan rezultat računa se na način da se zbroje odgovori na svih 5 čestica te veći rezultat upućuje na veće zadovoljstvo životom.

Analizom pouzdanosti skale koja mjeri majčino zadovoljstvo životom dobiven je Cronbach alpha koji upućuje na pouzdanost skale, $\alpha = ,891$.

Indeks osobne dobrobiti (eng. *Personal Wellbeing Indeks, PWI*, Cummins, 1996; Jovanović i sur., 2019) mjeri zadovoljstvo različitim domenama života (zadovoljstvo vlastitim materijalnim stanjem, zdravljem, postignućima u životu, odnosima s drugim ljudima, osjećajem fizičke sigurnosti, prihvaćanjem od okoline i budućom sigurnošću) na skali od 0 (*potpuno nezadovoljni*) do 10 (*izrazito zadovoljni*). Sastoji se od 7 čestica pri čemu početna uputa glasi: „*Zaokružite koliko ste zadovoljni sljedećim pojedinostima u svom životu?*“, a sudionici potom označavaju u kojoj mjeri su zadovoljni „*svojim životnim standardom*“, „*svojim zdravljem*“, „*osjećajem sigurnosti*“, „*pripadnošću zajednici u kojoj živite*“ itd. Ukupan rezultat je suma odgovora na svim česticama podijeljena sa 7.

U ovom istraživanju dobiven je prihvatljiv koeficijent pouzdanosti, Cronbach alpha $\alpha = ,906$ koji upućuje na visoku pouzdanost skale osobne dobrobiti majki.

Za potrebe ovog istraživanja još će se koristiti *Skala zadovoljstva brakom/vezom* konstruirana za potrebe CRO-WELL projekta (Brkljačić i sur., 2019). Navedeni instrument sastoji se od 8 čestica te se njime mjeri zadovoljstvo različitim aspektima braka/veze kao što su komunikacija, zajedničke aktivnosti, raspodjela dužnosti i obaveza te opće zadovoljstvo brakom/vezom. Na čestice se odgovara na skali od 0 do 10 pri čemu 0 znači da sudionici uopće nisu zadovoljni, dok 10 znači da su u potpunosti zadovoljni. Ukupan rezultat računa se kao prosjek odgovora na sve čestice.

Cronbach alpha, koeficijent pouzdanosti, zadovoljstvom brakom/vezom, dobiven u ovom istraživanju iznosi $\alpha = ,970$.

Slično kao i kod učenika, sreća se mjeri jednom česticom „*Zaokružite koliko se osjećate sretnim/sretnom?*“ na koju sudionici odgovaraju na skali od 0 (*uopće nisam sretan/na*) do 10 (*izrazito sam sretan/na*). Na isti način mjeri se i zadovoljstvo životom.

3.3. Postupak

Podatci koji će se koristiti u ovom istraživanju prikupljeni su u sklopu projekta „CHILD-WELL (Dobrobit djeteta u kontekstu obitelji)“ koji financira Hrvatska zaklada za znanost. Riječ je longitudinalnom nacrtnu prema kojem je planirano provođenje 3 vala istraživanja u periodu od veljače 2020. do siječnja 2024. godine. U ovom istraživanju koristit će se podatci prikupljeni u

drugom valu istraživanja. Istraživanje je provedeno na način da su prikupljeni podatci od strane učenika od 4. do 7. razreda osnovne škole, njihovih majki i očeva (skrbnika) te njihovih učitelja. Uključeno je 15 osnovnih škola na području Varaždinske i Osječko-baranjske županije. Prije provedbe samog istraživanja prikupljene su sve potrebne dozvole: dozvola Ministarstva znanosti i obrazovanja za prikupljanje podataka unutar osnovnih škola, dozvola ravnatelja/ica za ulazak u školu i pristanak roditelja za sudjelovanje njihove djece u istraživanju. Kako bi se osigurala mogućnost utvrđivanja odnosa različitih varijabli kod roditelja i njihove djece te učitelja, svako dijete, njihovi roditelji ili skrbnici (majka i otac) te učitelji upisivali su jednaku zaporku koja se sastojala od početnog slova imena djeteta, njegovog dana rođenja, početnog slova imena majke, mjeseca rođenja djeteta, prvog slova prezimena djeteta te oznake M ili Ž (M-muški spol, Ž-ženski spol). Sudionici su upoznati sa svrhom istraživanja, naglašeno im je kako je ispunjavanje anonimno te da u bilo kojem trenutku mogu odustati od sudjelovanja. Učenici su upitnike ispunjavali u školi, dok su učitelji i roditelji upitnike ispunjavali kod kuće. Roditelji su popunjene upitnike po svojoj djeci poslali u škole koje su potom popunjene upitnike poslale natrag istraživačima.

4. Rezultati

Kako bi se ispitalo doprinosi li subjektivna dobrobit majki subjektivnoj dobrobiti njihove djece, provedena je analiza kojom su izračunati deskriptivni pokazatelji varijabli uključenih u istraživanje, Pearsonovi koeficijenti korelacije, t-test i hijerarhijske regresijske analize.

Tablica 1. *Deskriptivni podatci varijabli uključenih u istraživanje.*

	<i>N</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	Indeks asimetričnosti	Indeks spljoštenosti	<i>KSz</i>
Zadovoljstvo životom djece SLSS	237	21,00	42,00	30,78	3,32	-,24	,51	,089**
Zadovoljstvo životom djece BMSLSS	249	2,33	7,00	5,63	0,95	-,96	1,01	,113**
Sreća djece	234	2,00	7,00	5,62	1,20	-,91	,39	,275**
Zadovoljstvo životom majki SWLS	247	10,00	34,00	25,06	5,20	-,63	,10	,101**
Zadovoljstvo životom majki	250	,00	10,00	7,71	1,68	-1,26	2,28	,221**
Sreća majki	251	1,00	10,00	7,80	1,78	-1,31	2,01	,232**
Zadovoljstvo životom majki PWI	249	1,57	10,00	7,38	1,56	-,85	,65	,094**
Zadovoljstvo brakom majki	226	,00	10,00	7,90	1,96	-1,51	2,84	,142**

Napomena: ** $p < 0,01$; * $p < 0,05$

Deskriptivni podatci ukazuju na prosječno visoko zadovoljstvo životom djece i na visoku prosječnu razinu sreće kod djece. Slično, i majke pokazuju visoku prosječnu razinu zadovoljstva životom i sreće, kao i visoke prosječne razine zadovoljstva brakom.

Kako bi se provela daljnja statistička analiza, provjerena je normalnost distribucija kojom se određuje hoće li se u daljnjoj analizi koristiti parametrijski ili neparametrijski postupci (Orcan, 2020). Za utvrđivanje normalnosti distribucija, korišten je Kolmogorov-Smirnov test

čiji rezultati ukazuju na značajno odstupanje svih distribucija od normalne. Izračunom z-vrijednosti indeksa asimetričnosti i spljoštenosti prema formulama:

$$Z = \frac{\text{Indeks asimetričnosti}}{SE_{\text{asimetričnosti}}}, Z = \frac{\text{Indeks spljoštenosti}}{SE_{\text{spljoštenosti}}},$$

dodatno se provjerava normalnost distribucija (Kim, 2013). Prema Kim (2013) z-vrijednosti iznad 3,29, na uzorcima većim od 50, a manjim od 300, smatraju se odstupanjima od normalne raspodjele. Prema navedenoj formuli vezanoj uz indeks asimetričnosti, samo z-vrijednost zadovoljstva životom djece mjenog SLSS skalom je manja od 3,29. Za razliku od z-vrijednosti indeksa asimetričnosti, z-vrijednosti indeksa spljoštenosti za zadovoljstvo životom djece mjenog i SLSS i BMSLSS skalama, sreće djece, zadovoljstva životom majki mjenog SWLS skalom i PWI skalom, manje su od 3,29. Demir (2022) navodi da na testove normalnosti utječe veličina uzorka, a kada je ona veća od 200, testovi normalnosti imaju tendenciju iskazivanja značajnih rezultata. Tako neki autori navode da su distribucije normalne sve dok je indeks asimetričnosti u rasponu od -2 do +2, a indeks spljoštenosti u rasponu od -7 do +7 (Bryne, 2010, prema Demir, 2022), dok neki autori govore i o većim rasponima pa tako smatraju da je distribucija normalna ako je indeks asimetričnosti u rasponu od -3 do +3, a indeks spljoštenosti u rasponu od -10 do +10 (Kline, 2011, prema Demir, 2022). Prema dobivenim nalazima sve skale su negativno asimetrične, no asimetrija nije jako velika što omogućava daljnje parametrijske analize.

Tablica 2. *Pearsonovi koeficijenti korelacije varijabli uključenih u istraživanje.*

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1. SLSS									
2. BMSLSS	,393**								
3. Sreća djeteta	,327**	,756**							
4. Spol djeteta	-,106	-,228**	-,206**						
5. Stupanj obrazovanja majke	,120	,194**	,149*	-,033					
6. SWLS	,194**	,276**	,254**	-,002	,222**				
7. Zadovoljstvo životom majki	,182**	,253**	,260**	,042	,230**	,803**			
8. Sreća majki	,130*	,266**	,264**	,063	,105	,788**	,859**		
9. PWI	,108	,198**	,235**	,057	,104	,731**	,747**	,775**	
10. Zadovoljstvo brakom majki	,083	,149*	,141*	-,016	-,053	,584**	,583**	,688**	,538**

Napomena: ** $p < 0,01$; * $p < 0,05$

SLSS = Zadovoljstvo životom učenika mjereno SLSS skalom; BMSLSS = Zadovoljstvo životom učenika mjereno BMSLSS skalom; SWLS = Zadovoljstvo životom majki mjereno SWLS skalom; PWI = Zadovoljstvo životom majki mjereno PWI skalom

Zadovoljstvo životom učenika mjereno SLSS skalom u značajnoj je, umjerenoj, korelaciji s drugim aspektima dječje subjektivne dobrobiti (zadovoljstvom životom mjenom BMSLSS skalom i srećom djece). U tablici 2 može se vidjeti da je zadovoljstvo životom djece mjereno BMSLSS skalom značajno visoko povezano sa srećom djece.

Što se tiče aspekata subjektivne dobrobiti majki, svi aspekti su značajno visoko povezani. Od tih aspekata, najviše su povezani zadovoljstvo životom mjereno jednim pitanjem i sreća te zadovoljstvo životom mjereno jednim pitanjem i zadovoljstva životom mjereno SWLS skalom. Rezultati zadovoljstva životom majki mjereni PWI skalom također su u visokoj korelaciji s ostalim aspektima subjektivne dobrobiti majki. Ove visoke korelacije upućuju na multikolinearnost među varijablama što može utjecati na rezultate regresijske analize koja će biti provedena u nastavku.

Za razliku od navedenih najviših korelacija, najniže korelacije među aspektima subjektivne dobrobiti majki su između zadovoljstva brakom/vezom i ostalih varijabli (zadovoljstva životom i sreće).

Različiti aspekti subjektivne dobrobiti majki i subjektivne dobrobiti djece u značajnoj su, niskoj, korelaciji. Najviše korelacije su između sreće djece i zadovoljstva životom majki mjenom različitim skalama. Slične korelacije dobivene su i između konstrukata zadovoljstva životom djece mjenom BMSLSS skalom i zadovoljstva životom majki te između zadovoljstva životom djece mjenom BMSLSS skalom i sreće majki. Niže korelacije su pak dobivene između zadovoljstva životom djece mjenom SLSS skalom i zadovoljstva životom majki. Varijable koje su još u korelaciji, no nešto nižoj od navedenih, su zadovoljstvo životom djece mjereno SLSS skalom i sreća majki, zadovoljstvo životom djece mjereno BMSLSS skalom i zadovoljstvo brakom/vezom majki te sreća djece i zadovoljstvo brakom/vezom majki.

Stupanj obrazovanja majki u niskoj je, značajnoj, korelaciji sa zadovoljstvom životom majki mjenom SWLS skalom te jednim pitanjem, no nije u korelaciji s ostalim aspektima SWB majki. Osim sa zadovoljstvom životom majki, stupanj obrazovanja majki značajno korelira i sa zadovoljstvom životom djece mjenom BMSLSS skalom te s razinom njihove sreće. S obzirom na to da je stupanj obrazovanja ordinalna skala, dodatno su izračunati i Spearman ρ koeficijenti korelacije te su također dobivene značajne korelacije stupnja obrazovanja majki samo sa zadovoljstvom životom djece mjenom BMSLSS skalom ($\rho = ,176$, $p < ,01$), srećom djece ($\rho = ,137$, $p < ,05$), zadovoljstvom životom majki mjenom SWLS

skalom ($\rho = ,227, p < ,01$) i zadovoljstvom životom majki mjenim jednim pitanjem ($\rho = ,240, p < ,01$). Spol djeteta (1 = dječaci, 2 = djevojčice) pak nije u korelaciji sa aspektima subjektivne dobrobiti majke, no u korelaciji je sa aspektima subjektivne dobrobiti djece, točnije, korelira značajno negativno sa zadovoljstvom životom djece mjenim BMSLSS skalom te s njihovom srećom. Negativna korelacija upućuje na veće razine SWB kod dječaka, nego kod djevojčica s obzirom na to da je spol dječaka označen s 1, a spol djevojčica s 2.

Osim već navedenih, neznčajne korelacije dobivene su između zadovoljstva životom djece mjenog SLSS skalom i zadovoljstva životom majki mjenog PWI skalom te zadovoljstva brakom/vezom majki.

U daljnjem tekstu bit će prikazani rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza kojima će se predviđati zadovoljstvo životom djece i sreća djece na temelju sociodemografskih podataka (spol djeteta i obrazovanje majki) i pokazatelja subjektivne dobrobiti majki (zadovoljstvo životom majki mjeneno PWI skalom, sreća majki i majčino zadovoljstvo brakom). Prvi blok obju regresijskih analiza čine sociodemografski podatci, a u drugom bloku dodani su pokazatelji subjektivne dobrobiti majki. Kao pokazatelj zadovoljstva životom majki korišteni su rezultati dobiveni PWI skalom zbog njihove najmanje korelacije sa srećom majki (izbjegavanje problema multikolinearnosti), no značajne korelacije s pokazateljima subjektivne dobrobiti djece. Kao kriterijska varijabla, neće se koristiti zadovoljstvo životom djece mjeneno SLSS skalom zbog niskih ili nepostojećih korelacija s prediktorskim varijablama, već će se koristiti zadovoljstvo životom mjeneno BMSLSS skalom (ukupni rezultat) i sreća djece mjenena jednim pitanjem.

Tablica 3. *Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza s kriterijskim varijablama Zadovoljstvo životom djece i Sreća djece*

Prediktori	Zadovoljstvo životom djeteta			Sreća djeteta		
	β	ΔR^2	R^2	β	ΔR^2	R^2
1. korak			,074**			,054**
Spol djeteta	-,222**			-,201**		
Stupanj obrazovanja majki	,147*			,108		
2. korak		,056**	,130**		,072**	,126**
Spol djeteta	-,227**			-,206**		
Stupanj obrazovanja majki	,122			,078		
Zadovoljstvo životom majki	-,016			,072		
Sreća majki	,270*			,267*		
Zadovoljstvo brakom majki	-,031			-,093		

Napomena: ** $p < 0,01$; * $p < 0,05$

Prvi blok prediktora, koji obuhvaća sociodemografske varijable, objašnjava 7,4% varijance zadovoljstva životom djece (vidi tablicu 3). Dodavanjem u model prediktora SWB majki, objašnjeno je 5,6% varijance povrh onog što je objašnjeno prvim blokom te je ovaj doprinos značajan (vidi tablicu 3). Dobivena su 2 značajna prediktora: spol djeteta i sreća majki. Cjelokupnim modelom ukupno je objašnjeno 13% varijance zadovoljstva životom djece te je cijeli model pokazan značajnim.

Što se tiče sreće djece, demografske varijable koje čine 1. blok prediktora, objašnjavaju 5,8% varijance sreće (vidi tablicu 3). Uvođenjem drugog bloka prediktora u regresijski model, dodatno je objašnjeno 7,2% varijance sreće djece te je ovaj doprinos značajan. U regresijskom modelu također su 2 značajna prediktora: spol djeteta i sreća majki. Cjelokupnim modelom ukupno je objašnjeno 12,6% varijance sreće djece te je ovaj model značajan (vidi tablicu 3), a značajni prediktori dječje sreće su sreća majki i spol djeteta.

Tablica 4. Pearsonovi koeficijenti korelacije varijabli uključenih u istraživanje za dječake i za djevojčice.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1. SLSS		,501**	,357**	,260**	,336**	,394**	,373**	,340**	,207*
2. BMSLSS	,304**		,618**	,241*	,376**	,389**	,420**	,359**	,022
3. Sreća djece	,277**	,805**		,300**	,330**	,355**	,370**	,381**	,000
4. Stupanj obrazovanja majki	-,003	,160	,039		,340**	,368**	,230*	,300**	-,007
5. SWLS	,026	,218*	,198*	,112		,855**	,816**	,762**	,517**
6. Zadovoljstvo životom majki	-,005	,191*	,219*	,089	,755**		,869**	,758**	,576**
7. Sreća majki	-,087	,202*	,222*	-,009	,768**	,854**		,784**	,658**
8. PWI	-,115	,116	,153	-,102	,707**	,738**	,764**		,516**
9. Zadovoljstvo brakom majki	-,032	,221*	,223*	-,084	,641**	,597**	,713**	,568**	

** $p < 0,01$; * $p < 0,05$

Napomena: koeficijenti korelacije iznad dijagonale = dječaci; koeficijenti korelacije ispod dijagonale = djevojčice

SLSS = Zadovoljstvo životom učenika; BMSLSS = Zadovoljstvo životom učenika; SWLS = Zadovoljstvo životom majki mjereno SWLS skalom; PWI = Zadovoljstvo životom majki mjereno PWI skalom

U tablici 4 nalaze se izračuni korelacija za dječake (koeficijenti korelacije iznad dijagonale) i djevojčice (koeficijenti korelacije ispod dijagonale) kako bi se ispitala povezanost različitih aspekata subjektivne dobrobiti djece i subjektivne dobrobiti njihovih majki.

Iz tablice 4 je vidljivo kako su koeficijenti korelacije skoro svih varijabli viši kod dječaka, nego kod djevojčica. Kod djevojčica čak ne postoji korelacija između zadovoljstva životom mjenog SLSS skalom i svih aspekata subjektivne dobrobiti njihovih majki. No, korelacije između zadovoljstva brakom/vezom majki i aspekata subjektivne dobrobiti djece nešto su veće kod djevojčica, nego kod dječaka, s time da zadovoljstvo brakom/vezom majki ne korelira sa zadovoljstvom životom mjenim SLSS skalom kod djevojčica, dok je kod dječaka jedino zadovoljstvo životom mjeneno SLSS skalom povezano s majčinim zadovoljstvom brakom/vezom.

Dok stupanj obrazovanja majki značajno korelira i sa aspektima subjektivne dobrobiti majki dječaka i sa aspektima subjektivne dobrobiti samih dječaka, nisu dobivene značajne korelacije obrazovanja majki i aspekata subjektivne dobrobiti majki djevojčica i aspekata subjektivne dobrobiti djevojčica.

Sreća majki (afektivna komponenta subjektivne dobrobiti) te zadovoljstvo životom majki (kognitivna komponenta subjektivne dobrobiti) u visokoj su pozitivnoj korelaciji i kod djevojčica i kod dječaka što ukazuje na multikolinearnost te može utjecati na rezultate regresijskih analiza.

S obzirom na dobivene različite korelacije aspekata subjektivne dobrobiti majki i zadovoljstva životom/sreće djece kod dječaka i djevojčica, dodatno su provedene hijerarhijske regresijske analize zasebno za dječake i djevojčice.

Tablica 5. Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza s kriterijskim varijablama Zadovoljstvo životom dječaka i Sreća dječaka

Prediktori	Zadovoljstvo životom dječaka			Sreća dječaka		
	β	ΔR^2	R^2	β	ΔR^2	R^2
1. korak			,034			,073**
Stupanj obrazovanja majki	,183			,271**		
2. korak		,174**	,208**		,225*	,298**
Stupanj obrazovanja majki	,066			,126		
Zadovoljstvo životom majki	,037			,217		
Sreća majki	,545**			,492**		
Zadovoljstvo brakom majki	-,351**			-,442**		

Napomena: ** $p < 0,01$; * $p < 0,05$

Gledajući regresijsku analizu s kriterijem zadovoljstvo životom, vidljivo je kako je prvi blok (stupanj obrazovanja majki) neznačajan, a uvođenjem drugog bloka prediktora (zadovoljstvo životom majki, sreća majki i zadovoljstvo brakom majki) cjelokupni model postaje značajan te objašnjava 20,8% ukupne varijance zadovoljstva životom dječaka. Dobivena su dva značajna prediktora, a to su sreća majki i zadovoljstvo brakom majki. Zadovoljstvo brakom majki je supresor varijabla kod dječaka zbog neznačajne korelacije s kriterijem, a značajnog i negativnog β koeficijenta.

U tablici 5 vidljivi su i rezultati hijerarhijske regresijske analize s kriterijem sreća dječaka. Ovom analizom dobiven je značajan prvi blok prediktora u kojem je stupanj obrazovanja majke značajan prediktor sreće dječaka, no uvođenjem drugog bloka prediktora, obrazovanje majki više nije značajan prediktor. Uvođenjem drugog bloka prediktora dodatno je objašnjeno 22,5% varijance sreće dječaka te je cjelokupnim modelom objašnjeno 29,8% varijance sreće dječaka. Kao i kod zadovoljstva životom dječaka, značajni prediktori sreće dječaka su sreća majki i zadovoljstvo brakom majki te je zadovoljstvo brakom majki također supresor varijabla.

Tablica 6. Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza s kriterijskim varijablama Zadovoljstvo životom djevojčica i Sreća djevojčica

Prediktori	Zadovoljstvo životom djevojčica			Sreća djevojčica		
	β	ΔR^2	R^2	β	ΔR^2	R^2
1. korak			,017			,000
Stupanj obrazovanja majki	,131			-,009		
2. korak		,053	,070**		,051	,051
Stupanj obrazovanja majki	,144			,008		
Zadovoljstvo životom majki	-,036			-,076		
Sreća majki	,087			,146		
Zadovoljstvo brakom majki	-,183			,151		

Napomena: ** $p < 0,01$; * $p < 0,05$

Kod djevojčica, cjelokupnim regresijskim modelom objašnjeno je 7% varijance zadovoljstva životom, no nijedan prediktor nije značajan. Isto tako, nijedan prediktor nije značajan ni u regresijskom modelu u kojem je kriterij sreća djevojčica te taj cjelokupni model ne objašnjava značajan udio varijance sreće.

Nadalje, kako bi se provjerio moderatorski učinak spola na povezanost aspekata subjektivne dobrobiti majki i zadovoljstva životom/sreće djece, testirane su razlike b koeficijenata dječaka i djevojčica. Razlike su testirane prema sljedećoj formuli:

$$z = \frac{b_1 - b_2}{\sqrt{se_{b_1}^2 + se_{b_2}^2}}$$

pri čemu z vrijednosti veće od 1,96 ukazuju na postojanje statistički značajne razlike ($p < ,05$). Nije utvrđen moderatorski učinak spola na povezanost zadovoljstva životom djece i najvišeg završenog stupnja obrazovanja majke ($z = ,835, p > ,05$), zadovoljstva životom majke ($z = ,356, p > ,05$) i sreće majke ($z = 1,556, p > ,05$). Značajna z vrijednost dobivena je samo za razlike b koeficijenata majčinog zadovoljstva brakom ($z = 2,876, p < ,05$) što znači da navedeni prediktor različito djeluje kod dječaka i djevojčica. Dakle, dobiven je moderatorski učinak spola za varijablu zadovoljstva brakom majke koja je u regresijskom modelu značajan supresor kod dječaka jer je visoko povezana sa zadovoljstvom životom majki, a nepovezana sa zadovoljstvom životom djece (kriterij), dok kod djevojčica ta varijabla nije značajan prediktor i nema takav supresijski učinak. Isto tako, nije utvrđen moderatorski učinak spola na povezanost sreće djece i najvišeg završenog stupnja obrazovanja majke ($z = ,763, p > ,05$), zadovoljstva životom majke ($z = 1,319, p > ,05$) i sreće majke ($z = 1,225, p > ,05$). Kao i kod zadovoljstva životom djece, i kod sreće je dobivena značajna z vrijednost samo za razlike b koeficijenata majčinog zadovoljstva brakom ($z = 3,169, p < ,05$) što također upućuje na moderatorski učinak spola za varijablu zadovoljstva brakom majke koja je u regresijskom modelu značajan supresor kod dječaka jer je visoko povezana sa zadovoljstvom životom majki, a nepovezana sa srećom djece (kriterij), dok kod djevojčica nema takav supresijski učinak.

Tablica 7. Deskriptivni podatci zadovoljstva djece specifičnim domenama.

	<i>N</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	Indeks asimetričnosti	Indeks spljoštenosti	<i>KSz</i>
Zadovoljstvo obiteljskim životom	251	2,00	7,00	6,00	1,22	-1,14	,51	,268**
Zadovoljstvo prijateljima	250	1,00	7,00	5,94	1,28	-1,50	2,31	,234**
Zadovoljstvo školskim iskustvima	250	1,00	7,00	4,87	1,42	-,46	-,02	,159**
Zadovoljstvo samim sobom	250	1,00	7,00	5,12	1,56	-,77	-,03	,201**
Zadovoljstvo mjestom gdje žive	251	1,00	7,00	6,02	1,29	-1,52	2,12	266**
Zadovoljstvo svojim životom	251	1,00	7,00	5,82	1,26	-1,14	,94	263**

Napomena: ** $p < 0,01$; * $p < 0,05$

Provedena je i analiza deskriptivnih pokazatelja zadovoljstva djece specifičnim domenama života. Iz tablice 7 vidljivo je da su sve raspodjele negativno asimetrične što upućuje na visoko zadovoljstvo svim aspektima života. Najviše aritmetičke sredine dobivene su za zadovoljstvo mjestom gdje žive, obiteljskim životom, prijateljima i svojim cjelokupnim životom, dok su nešto manje vrijednosti aritmetičkih sredina dobivene za zadovoljstvo samim sobom i školskim iskustvima.

Tablica 8. Pearsonovi koeficijenti korelacije zadovoljstva specifičnim domenama života djece i aspekata SWB majki

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1. Zadovoljstvo obiteljskim životom										
2. Zadovoljstvo prijateljima	,313**									
3. Zadovoljstvo školskim iskustvima	,385**	,310**								
4. Zadovoljstvo samim sobom	,436**	,349**	,498**							
5. Zadovoljstvo mjestom gdje živiš	,272**	,334**	,274**	,306**						
6. Zadovoljstvo svojim životom	,587**	,345**	,485**	,684**	,412**					
7. SWLS	,331**	,159*	,082	,198**	,128*	,310**				
8. Sreća majki	,317**	,191**	,105	,188**	,075	,286**	,788**			
9. Zadovoljstvo brakom	,267**	,159*	,015	,008	,061	,175**	,584**	,688**		
10. PWI	,209**	,202**	,046	,135*	,049	,239**	,731**	,775**	,538**	
11. Zadovoljstvo životom majki	,314**	,170**	,117	,186**	,064	,255**	,803**	,859**	,583**	,747**

Napomena: ** $p < 0,01$; * $p < 0,05$

SWLS = Zadovoljstvo životom majki mjereno SWLS skalom; PWI = Zadovoljstvo životom majki mjereno PWI skalom

Specifične domene zadovoljstva djece međusobno su u značajnoj niskoj do srednjoj korelaciji (vidi tablicu 8). Zadovoljstvo svojim životom odnosi se na sveukupno zadovoljstvo životom te najviše korelira s ostalim aspektima dječjeg zadovoljstva životom.

U tablici 8 također su prikazane korelacije specifičnih domena zadovoljstva djece i aspekata subjektivne dobrobiti njihovih majki. Vidljivo je da aspekti subjektivne dobrobiti majki najviše koreliraju sa zadovoljstvo obiteljskim životom kod djece, a potom s općenitim zadovoljstvom životom. Nešto niže korelacije su između aspekata subjektivne dobrobiti majki i zadovoljstva prijateljima te zadovoljstva samim sobom kod djece. Zadovoljstvo mjestom u

kojem dijete živi jedino je značajno, ali nisko, povezano sa zadovoljstvom majki mjerenim SWLS skalom, dok su ostale korelacije aspekata subjektivne dobrobiti majki i zadovoljstva mjestom gdje dijete živi neznčajne. Neznčajne korelacije također su dobivene između zadovoljstva školskim iskustvima djece i svih pokazatelja subjektivne dobrobiti majki.

Tablica 9. *Pearsonovi koeficijenti korelacije aspekata subjektivne dobrobiti majki i zadovoljstva specifičnim domenama života kod dječaka i djevojčica.*

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1. Zadovoljstvo obiteljskim životom		,188*	,404**	,394**	,147	,424**	,491**	,425**	,315**	,120
2. Zadovoljstvo prijateljima	,369**		,067	,286**	,347**	,273**	,282**	,297**	,372**	,064
3. Zadovoljstvo školskim iskustvima	,375**	,430*		,468**	,158	,136	,185*	,164	,106	-,087
4. Zadovoljstvo samim sobom	,459**	,348**	,522**		,190*	,267**	,206*	,272**	,216*	-,028
5. Zadovoljstvo mjestom gdje živiš	,289**	,318**	,321**	,359**		,086	,119	,136	,142	,007
6. SWLS	,261**	,100	,038	,160	,147		,855**	,816**	,762**	,517**
7. Zadovoljstvo majki	,207**	,116	,070	,191*	,049	,755**		,869**	,758**	,576**
8. Sreća majki	,278**	,150	,062	,154	,054	,768**	,854**		,784**	,658**
9. PWI	,158	,113	-,003	,090	,004	,707**	,738**	,764**		,516**
10. Zadovoljstvo brakom	,361*	,208*	,075	,037	,078	,641**	,597**	,713**	,568**	

** $p < 0,01$; * $p < 0,05$

Napomena: koeficijenti korelacije iznad dijagonale = dječaci; koeficijenti korelacije ispod dijagonale = djevojčice

SLSS = Zadovoljstvo životom učenika; BMSLSS = Zadovoljstvo životom učenika; SWLS = Zadovoljstvo životom majki mjereno SWLS skalom; PWI = Zadovoljstvo životom majki mjereno PWI skalom

Izračunati su i Pearsonovi koeficijenti korelacija zadovoljstva različitim domenama života i aspekata subjektivne dobrobiti majki, zasebno za dječake i djevojčice. Zadovoljstvo

obiteljskim životom dječaka umjereno, pozitivno korelira sa aspektima subjektivne dobrobiti majki, osim sa zadovoljstvom brakom (korelacija nije značajna). Za razliku od dječaka, zadovoljstvo obiteljskim životom djevojčica u manjoj je, značajnoj, korelaciji sa svim aspektima majčine subjektivne dobrobiti, osim sa zadovoljstvom životom mjenim PWI skalom. Zadovoljstvo obiteljskim životom djevojčica u najvećoj je korelaciji s majčinim zadovoljstvom brakom. Slični rezultati dobiveni su i za zadovoljstvo prijateljima koje kod dječaka značajno korelira sa svim aspektima majčine subjektivne dobrobiti, osim sa zadovoljstvom brakom, dok kod djevojčica zadovoljstvo prijateljima ne korelira ni sa jednim aspektom majčine subjektivne dobrobiti, osim sa zadovoljstvom brakom. Kod djevojčica nema značajnih korelacija ni između zadovoljstva školom i aspekata subjektivne dobrobiti majki, dok je kod dječaka dobivena značajna korelacija zadovoljstva školom i majčinog zadovoljstva životom mjenim jednim pitanjem. Nadalje, zadovoljstvo samim sobom kod dječaka, značajno je povezano sa svim aspektima majčine subjektivne dobrobiti, osim sa zadovoljstvom brakom, dok kod djevojčica nisu dobivene značajne korelacije, osim jedne i to između zadovoljstva samim sobom i zadovoljstva životom majki mjenim jednom česticom. Posljednja specifična domena zadovoljstva, zadovoljstvo mjestom gdje žive, nije značajno povezana s aspektima subjektivne dobrobiti majki kod dječaka niti djevojčica.

Tablica 10. *Leveneov test za testiranje homogenosti varijanci varijabli zadovoljstva pojedinim domenama života za skupine dječaka i djevojčica.*

	<i>F</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>p</i>
Zadovoljstvo obiteljskim životom	6,328	1	246	,013
Zadovoljstvo prijateljima	13,306	1	245	,000
Zadovoljstvo školskim iskustvima	5,467	1	245	,020
Zadovoljstvo samim sobom	2,617	1	245	,107
Zadovoljstvo mjestom gdje žive	13,689	1	246	,000
Zadovoljstvo svojim životom	4,051	1	246	,045

Kako bi se utvrdila homogenost varijanci varijabli zadovoljstva pojedinim domenama života za skupine dječaka i djevojčica, korišten je Leveneov test homogenosti varijanci. Rezultati testa ukazuju na homogenost varijanci zadovoljstva samim sobom i zadovoljstva svojim životom općenito, dok su varijance varijabli zadovoljstva obiteljskim životom,

prijateljima i školom heterogene. Za varijablu zadovoljstva životom općenito dobivena je granična vrijednost.

Tablica 11. *Rezultati t-testova specifičnih domena zadovoljstva djece za nezavisne uzorke.*

	Spol	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	Standardna pogreška <i>M</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>																																																																		
Zadovoljstvo obiteljskim životom	muški	114	6,21	1,05	,10	2,396	245,16	,017																																																																		
	ženski	134	5,85	1,31	,11				Zadovoljstvo prijateljima	muški	113	6,18	1,02	,10	2,941	238,53	,004	ženski	134	5,72	1,43	,12	Zadovoljstvo školskim iskustvima	muški	113	4,98	1,33	,13	1,143	244,46	,254	ženski	134	4,78	1,51	,13	Zadovoljstvo samim sobom	muški	113	5,44	1,45	,14	3,133	243,95	,002	ženski	134	4,83	1,61	,14	Zadovoljstvo mjestom stanovanja	muški	114	6,27	1,00	,10	2,775	235,45	,006	ženski	134	5,84	1,46	,13	Zadovoljstvo životom	muški	114	6,11	1,20	,11	3,322	242,68	,001	ženski
Zadovoljstvo prijateljima	muški	113	6,18	1,02	,10	2,941	238,53	,004																																																																		
	ženski	134	5,72	1,43	,12				Zadovoljstvo školskim iskustvima	muški	113	4,98	1,33	,13	1,143	244,46	,254	ženski	134	4,78	1,51	,13	Zadovoljstvo samim sobom	muški	113	5,44	1,45	,14	3,133	243,95	,002	ženski	134	4,83	1,61	,14	Zadovoljstvo mjestom stanovanja	muški	114	6,27	1,00	,10	2,775	235,45	,006	ženski	134	5,84	1,46	,13	Zadovoljstvo životom	muški	114	6,11	1,20	,11	3,322	242,68	,001	ženski	134	5,60	1,25	,11										
Zadovoljstvo školskim iskustvima	muški	113	4,98	1,33	,13	1,143	244,46	,254																																																																		
	ženski	134	4,78	1,51	,13				Zadovoljstvo samim sobom	muški	113	5,44	1,45	,14	3,133	243,95	,002	ženski	134	4,83	1,61	,14	Zadovoljstvo mjestom stanovanja	muški	114	6,27	1,00	,10	2,775	235,45	,006	ženski	134	5,84	1,46	,13	Zadovoljstvo životom	muški	114	6,11	1,20	,11	3,322	242,68	,001	ženski	134	5,60	1,25	,11																								
Zadovoljstvo samim sobom	muški	113	5,44	1,45	,14	3,133	243,95	,002																																																																		
	ženski	134	4,83	1,61	,14				Zadovoljstvo mjestom stanovanja	muški	114	6,27	1,00	,10	2,775	235,45	,006	ženski	134	5,84	1,46	,13	Zadovoljstvo životom	muški	114	6,11	1,20	,11	3,322	242,68	,001	ženski	134	5,60	1,25	,11																																						
Zadovoljstvo mjestom stanovanja	muški	114	6,27	1,00	,10	2,775	235,45	,006																																																																		
	ženski	134	5,84	1,46	,13				Zadovoljstvo životom	muški	114	6,11	1,20	,11	3,322	242,68	,001	ženski	134	5,60	1,25	,11																																																				
Zadovoljstvo životom	muški	114	6,11	1,20	,11	3,322	242,68	,001																																																																		
	ženski	134	5,60	1,25	,11																																																																					

Nadalje, testirane su razlike između dječaka i djevojčica u različitim domenama zadovoljstva t-testom za nezavisne uzorke (vidi tablicu 11). Rezultati ukazuju na postojanje značajne razlike u aritmetičkim sredinama zadovoljstva obiteljskim životom, prijateljima, samim sobom, mjestom stanovanja i sveukupnim životom, a jedina domena kod koje ne postoji statistički značajna razlika je zadovoljstvo školskim iskustvima. Značajni rezultati t-testa idu u korist dječaka. Odnosno, dječaci su zadovoljniji, svim tim aspektima života, od djevojčica. Za spolne razlike u zadovoljstvu specifičnim domenama izračunate su veličine učinka. Dobivene su male do umjerene veličine učinka (Cohen, 1988, prema Fritz i sur., 2012), pri čemu su najveće veličine učinka za ukupno zadovoljstvo životom (*Cohen d* = ,416) i za zadovoljstvo samim sobom (*Cohen d* = ,398), zatim za zadovoljstvo prijateljima (*Cohen d* = ,370) i zadovoljstvo mjestom gdje žive (*Cohen d* = ,344), a najmanja veličina učinka spolnih razlika je za zadovoljstvo obitelji (*Cohen d* = ,303).

5. Rasprava

Cilj provedenog istraživanja bio je utvrditi uspješnost predviđanja subjektivne dobrobiti djece na temelju subjektivne dobrobiti majki pa su, u tu svrhu, provjerene korelacije između aspekata subjektivne dobrobiti majki i njihove djece, testirane su spolne razlike u aspektima subjektivne dobrobiti djece i u zadovoljstvu različitim domenama života te su provedene hijerarhijske regresijske analize.

Djeca, ali i njihove majke, iskazuju visoke razine sreće i zadovoljstva životom, kao i zadovoljstva različitim domenama života. Upravo su Brkljačić i Kaliterna-Lipovčan (2010) dobile rezultate koji upućuju na visoku razinu sreće kod mladih u Republici Hrvatskoj te visoke razine zadovoljstva životom. Djeca i mladi s visokim razinama zadovoljstva životom imaju i visoke razine socijalne podrške, niske razine neuroticizma, malo internaliziranih i eksternaliziranih problema u ponašanju, superiorno interpersonalno i kognitivno funkcioniranje (Suldo i Huebner, 2006, prema Proctor i sur., 2009), a Gilman i Huebner (2006) dodatno opisuju adolescente s visokim razinama zadovoljstva životom kao one s boljim školskim uspjehom, odnosima s roditeljima, višim samopoštovanjem, pozitivnijim stavovima prema školi i s manje stresa, anksioznosti i depresije. Dobiveni rezultati sukladni su rezultatima istraživanja Brkljačić i Kaliterna-Lipovčan (2010) te govore o tome kako su djeca u dobi od 12 do 14 godina, na području Republike Hrvatske, sretna i zadovoljna svojim životima, a isto tako su sretne i zadovoljne njihove majke. Isto tako, i Savahl i suradnici (2021) ukazali su na visoke razine subjektivne dobrobiti djece. No, Casas i suradnici (2012) izvješćuju o značajno višim vrijednostima subjektivne dobrobiti djece u odnosu na subjektivnu dobrobit njihovih roditelja. Kao što je već spomenuto u uvodnom dijelu rada, procjenjivanje subjektivne dobrobiti djece je složeno (Tadić Vujčić i sur., 2022) i razlikuje se od procjenjivanja subjektivne dobrobiti odraslih pa se tako, na temelju dobivenih podataka, ne mogu donositi zaključci o razlici između subjektivne dobrobiti djece i njihovih roditelja. Također postoji mogućnost davanja socijalno poželjnih odgovora od strane majki te uzorak čine pozitivno selekcionirane obitelji koje su pristale sudjelovati u longitudinalnom istraživanju, što je dovelo do povećanja njihovih rezultata sreće i zadovoljstva. Potrebno je uzeti u obzir i to da je većina majki zaposlena, a Campbell i suradnici (1976) ukazuju na to da su nezaposlene osobe manje zadovoljne svojim životom od zaposlenih.

Sreća djece i zadovoljstvo životom djece značajno je povezano sa srećom majki, njihovim zadovoljstvom životom, brakom, stupnjem obrazovanja, ali i sa spolom djeteta. Time je potvrđena hipoteza o povezanosti aspekata dječje subjektivne dobrobiti i aspekata subjektivne dobrobiti njihovih majki (H1a). Naime, postoje istraživanja koja proučavaju

nasljednost subjektivne dobrobiti (Clair, 2012), a do koje dolazi zbog zajedničke okoline roditelja i njihove djece te zbog prijenosa gena (Casas i sur., 2008). Prema tim nalazima, u provedenom istraživanju, također se očekivala pozitivna povezanost aspekata dječje subjektivne dobrobiti i subjektivne dobrobiti njihovih majki što je i potvrđeno. No, korelacije dobivene u ovom istraživanju su niske kao i u istraživanju Casasa i suradnika (2008) čime je potvrđen njihov zaključak kako nije riječ o jednostavnom genetskom efektu, već da se u obzir mora uzeti i zajednička okolina roditelja i djece. Vrlo slične rezultate, značajne i niske korelacije između zadovoljstva životom djece i njihovih roditelja, dobivene su i u ostalim istraživanjima (Casas i sur., 2008; Ben-Zur, 2003; Hoy i sur., 2013) od čega je najniža korelacija dobivena u istraživanju Casasa i suradnika (2008). Istraživanje Casasa i suradnika (2008) jedino je od navedenih koje se bavilo proučavanjem odnosa zadovoljstva životom djece i oba roditelja, dok se u ostalim istraživanjima (Ben-Zur, 2003; Hoy i sur., 2013) proučavao odnos između zadovoljstva životom djece i njihovih majki što upućuje na potrebu za dodatnim istraživanjem odnosa subjektivne dobrobiti djece i oba roditelja. Kao i zadovoljstvo životom majki, i sreća majki je pozitivno povezana s aspektima dječje subjektivne dobrobiti što je u skladu s očekivanjima i postojećom literaturom. Headey i suradnici (2014) zaključili su kako se dio crta ličnosti prenosi s roditelja na dijete i upravo zbog toga postoje jake veze između sreće roditelja (pogotovo majki) i sreće djeteta. Djeca modeliraju ponašanje svojih roditelja pa tako modeliraju i specifične vrijednosti i ponašanja koja se vežu uz osjećaj sreće (Headey i sur., 2014) čime se naglašava i važnost okoline djeteta, pogotovo djetetova mikrosustava (Berk, 2008). Prisutnost podrške unutar obitelji (Brajša-Žganec i sur., 2017a) te roditeljska svjesnost vlastitih emocija te emocija njihove djece (Brajša-Žganec, 2014), doprinose osjećaju sreće kod djece i manjoj manifestaciji negativnih emocionalnih stanja. Dakle, sretnija djeca i ona koja su više zadovoljna svojim životom imaju majke koje su također sretnije i zadovoljne svojim životom i brakom, no radi se o relativno niskim korelacijama (pogotovo sa zadovoljstvom brakom).

S obzirom na dobivene značajne korelacije između aspekata subjektivne dobrobiti djece i njihovih majki, provedena je hijerarhijska regresijska analiza kako bi se utvrdilo postoji li doprinos komponenti subjektivne dobrobiti majki u objašnjenju varijance i predviđanju zadovoljstva životom i sreće djeteta.

Kao što je već navedeno, uvođenjem drugog bloka prediktora dobiven je značajan doprinos u objašnjenju varijance dječjeg zadovoljstva životom (5,6%) te su dobivena dva značajna prediktora: spol djeteta i sreća majki. Očekivalo se da će i sreća i zadovoljstvo majki biti značajni prediktori zadovoljstva životom djece, no interkorelacije zadovoljstva životom majki i njihove sreće su izrazito visoke (više od $r = 0,75$) što ukazuje na multikolinearnost pa

je samo afektivna komponenta subjektivne dobrobiti majki, koja je i u većoj korelaciji sa zadovoljstvom djece, ispala značajan prediktor.

Sljedećom hijerarhijskom regresijskom analizom ispitan je doprinos aspekata subjektivne dobrobiti majki u objašnjenju varijance sreće djece. Jednako kao i kod zadovoljstva životom djece, spol djeteta i sreća majki značajni su prediktori sreće djece, pri čemu aspekti subjektivne dobrobiti majki objašnjavaju 7,2% varijance sreće djece povrh onog što je objašnjeno sociodemografskim varijablama. Jednako kao i u predviđanju zadovoljstva životom djece, i kod predviđanja njihove sreće prediktori visoko koreliraju (jednaki su prediktori u obje regresijske analize) pa je samo afektivna komponenta subjektivne dobrobiti majki značajan prediktor.

Provedbom regresijskih analiza djelomično su potvrđene hipoteze o doprinosu aspekata subjektivne dobrobiti majki u objašnjenju varijance zadovoljstva životom i sreće djece (H2a i H2b). No, postotak objašnjene varijance komponenata subjektivne dobrobiti djece nije velik. Brajša-Žganec i suradnici (2011) ukazuju na to da osobine ličnosti objašnjavaju između 17% i 52% ukupne varijance subjektivne dobrobiti. Tako se ističe potreba za uključivanjem osobina ličnosti u proučavanju subjektivne dobrobiti u budućim istraživanjima. Osobine ličnosti koje su se pokazale najboljim prediktorima subjektivne dobrobiti su ekstraverzija, emocionalna stabilnost i savjesnost (Brajša-Žganec i sur., 2011).

S obzirom na dobivene značajne korelacije spola i kognitivnih i afektivnih komponenti subjektivne dobrobiti djece, provjerene su korelacije između aspekata subjektivne dobrobiti majki i njihove djece, zasebno za dječake i djevojčice. Svi koeficijenti korelacije veći su kod dječaka, nego kod djevojčica. Primjećuje se kako su djevojčice čije su majke zadovoljnije brakom, biti sretnije i zadovoljnije svojim životom, dok za sreću i zadovoljstvo životom dječaka, majčino zadovoljstvo brakom nije toliko važno. Brak zapravo doprinosi zadovoljstvu životom jer se na taj način ispunjavaju potrebe za pripadanjem, povezanošću i komunikacijom, pruža se podrška i sigurnost te omogućuje intimnost (Brkljačić i sur., 2019) pa je moguće da samo zadovoljstvo brakom nije direktno povezano s aspektima subjektivne dobrobiti djece, već djeluje preko drugih varijabli kao što su zadovoljstvo životom i sreća majki. Zadovoljavajući i podržavajući odnosi među supružnicima omogućavaju roditeljima da budu osjetljivi na potrebe djeteta pa je tako kvaliteta braka/veze pozitivno povezana s kvalitetom odnosa roditelja i njihove djece (Erel i Burman, 1995). No, u ovom istraživanju korištena je mjera subjektivnog zadovoljstva brakom, a ne sama kvaliteta braka. Ono što još može biti u pozadini različitih korelacija kod dječaka i djevojčica s majčinim zadovoljstvom brakom je i različit način suočavanja s problemima kod dječaka i djevojčica. Djevojčice, za razliku od dječaka, traže više

socijalne podrške te su usmjerene na odnose i veze s drugim ljudima (Frydenberg i Lewis, 1991) pa su tako vjerojatno i osjetljivije na odnose među roditeljima. Pretpostavljajući kako je riječ o više tradicionalnim obiteljima u kojima se drugačije pristupa odgoju dječaka i djevojčica (Raley i Bianchi, 2006), razlike u povezanosti zadovoljstva brakom majki i aspekata subjektivne dobrobiti kod djevojčica i dječaka očekivane su. U takvim obiteljima roditelji pretpostavljaju kako je dječacima više potreban otac kao uzor, a ne majka (Raley i Bianchi, 2006) te se ponašanja roditelja prema djevojčicama i dječacima razlikuju. Primjerice, majke više pričaju s djevojčicama te koriste više podržavajući govor u komunikaciji s njima, negoli s dječacima (Leaper i sur., 1998). To znači da općenito više pričaju s djevojčicama, hvale ih, slažu se s njima, daju im određena priznanja te surađuju s njima. Isto tako, smatra se kako očevi provode više vremena s dječacima kako bi ih naučili da budu maskulini, a majke provode više vremena s djevojčicama kako bi modelirale majčinstvo i nježnost (Raley i Bianchi, 2006). Tucker i suradnici (2003) potvrđuju da majke provode više vremena s djevojčicama, a očevi sa sinovima. Prema tome, kako djevojčice, za razliku od dječaka, provode više vremena s majkom te su povezanije s njima, bitnije im je i majčino zadovoljstvo brakom.

Rezultati dosadašnjih istraživanja vezanih uz spolne razlike u razinama subjektivne dobrobiti nisu konzistentni, pa tako neka istraživanja ukazuju na nepostojanje statistički značajnih razlika u kognitivnim i afektivnim komponentama subjektivne dobrobiti (Brajša-Žganec i sur., 2011; Garaigordobil, 2015), a neka pak istraživanja ukazuju na veće zadovoljstvo životom kod dječaka (Chen i sur., 2020). Tako su i u ovom istraživanju dobivene spolne razlike u aspektima subjektivne dobrobiti djece. Naime, u ovom istraživanju, dječaci su sretniji i zadovoljniji svojim životom od djevojčica što je vidljivo iz korelacija spola i komponenti subjektivne dobrobiti djece. Na temelju ovih nalaza potvrđuje se nalaz metaanalize koju su proveli Chen i suradnici (2020), a koji potvrđuje veće razine zadovoljstva životom kod dječaka, a ovim istraživanjem još su dodatno utvrđene veće razine sreće također kod dječaka. Provedeno istraživanje razlikuje se od istraživanja Brajše-Žganec i suradnika (2011) u dobi sudionika. Naime, Brajša-Žganec i suradnici (2011) istraživanje su proveli na studentima Sveučilišta u Zagrebu u dobi od 19 do 26 godina, dok je ovo istraživanje provedeno na učenicima 7. razreda osnovnih škola u dobi od 12 do 14 godina. Također su korišteni i različiti instrumenti s obzirom na razliku u godinama. Ono što je još potrebno uzeti u obzir pri razmatranju rezultata ovog istraživanja je dob početka adolescencije i puberteta. Adolescencija započinje oko 11.-13. godine, a djevojčice ulaze u pubertet ranije od dječaka (Kuzman, 2009). S obzirom na to da promijene tijekom puberteta imaju veliki utjecaj na odnos djece s roditeljima (Branje, 2018), prestanak idealizacije roditelja i oduzimanje roditeljima pravo na to da predstavljaju izvore

njihovog osjećaja dobrog stanja (Rudan, 2004), djevojčice, koje su već ušle u pubertet, izjavljuju o nižim razinama sreće i zadovoljstva životom.

Nadalje, provedenom analizom djelomično su potvrđene hipoteze H4a i H4b pri čemu je samo sreća majke značajan prediktor i zadovoljstva životom i sreće dječaka, a zadovoljstvo brakom majki je supresor kod dječaka. Kod djevojčica nisu dobiveni značajni prediktori te zadovoljstvo brakom majki nije supresor. Zbog mogućnosti postojanja moderatorskog učinka spola, kojeg navodi i Newland (2015), testirane su razlike regresijskih koeficijenata kod dječaka i djevojčica za oba kriterija (zadovoljstvo životom i sreća djece). Značajan moderatorski učinak spola dobiven je samo za prediktorsku varijablu majčinog zadovoljstva brakom koja kod dječaka objašnjava nevaljalu varijancu zadovoljstva životom majki u prognozi zadovoljstva životom i sreće djeteta, a u modelu kod djevojčica nema nikakvu prediktivnu funkciju.

Djeca uključena u ovo istraživanje najviše su zadovoljna mjestom u kojem žive, svojom obitelji i prijateljima, a najmanje su zadovoljna samim sobom i školskim iskustvima, no i ove najmanje razine zadovoljstva su općenito visoke te su visoke razine zadovoljstva različitim domenama u skladu s očekivanjima i s postojećom literaturom (Huebner i sur., 2000). Upravo su obitelj i prijatelji područja dobrobiti koja djeca smatraju izrazito važnima u svojim životima (Brajša-Žganec i sur., 2019). Za razliku od područja kojima su najviše zadovoljni, najmanje zadovoljstvo školom također je u skladu s istraživanjem Huebnera i suradnika (2000). Treba spomenuti i da su rezultati o zadovoljstvu različitim domenama, dobiveni ovim istraživanjem, nešto veći od rezultata dobivenih istraživanjem Huebnera i suradnika (2000). Moguće objašnjenje za ovu razliku je što je ovo istraživanje provedeno na mlađim sudionicima, a Brajša-Žganec i suradnici (2017b) dobili su rezultate o značajnoj povezanosti dobi i zadovoljstva životom na način da mlađi sudionici izvješćuju o višim razinama zadovoljstva životom.

S obzirom na dobivene rezultate koji pokazuju da su dječaci zadovoljniji svojim životom od djevojčica, postavlja se pitanje jesu li zadovoljniji baš svim domenama života ili su možda djevojčice zadovoljnije nekom od domena.

Prije provjeravanja postojanja spolnih razlika u zadovoljstvu različitim domenama života kod djece, izračunati su koeficijenti korelacija zadovoljstva različitim domenama života i aspekata subjektivne dobrobiti majki. Od svih domena, zadovoljstvo obiteljskim životom najviše je povezano s aspektima subjektivne dobrobiti majki što je i očekivano s obzirom na to da su upravo roditelji najvažniji dijelovi mikrosustava djeteta (Berk, 2008) te da se mikrosustav proučava kada je riječ o odnosu subjektivne dobrobiti djece i njihovih roditelja (Bedin i Sarriera, 2014). Rezultati ove analize ukazuju na to da su djeca, čije majke su sretnije i zadovoljnije svojim životom, više zadovoljna obiteljskim životom, sama sa sobom i

prijateljima. Tako Rudan (2004) ističe kako u adolescenciji roditelji sve manje predstavljaju adolescentima izvore dobrog stanja te se adolescenti sve više okreću samima sebi, ali i prijateljima za osjećaje pripadnosti i uvažavanja. No, koeficijenti korelacije razlikuju se kod dječaka i djevojčica. Kao i općenito zadovoljstvo životom djece, tako je i zadovoljstvo različitim domenama života kod djevojčica značajno povezano s majčnim zadovoljstvom brakom, a kod dječaka ne zbog već spomenutog tradicionalnog odgoja (Raley i Bianchi, 2006) i različitog vremena provedenog sa sinovima i kćerima (Tucker i sur., 2003).

Kao i kod općenitog zadovoljstva životom i sreće, dječaci su zadovoljniji i pojedinim domenama, osim jednom, zadovoljstvom školskim iskustvima. Veličine učinka spolnih razlika u zadovoljstvu različitim domenama su male do umjerene. Ovi nalazi nisu u skladu s postojećom literaturom prema kojoj je zadovoljstvo školom i prijateljima veće kod djevojčica, nego kod dječaka (Huebner i sur., 2000), a nisu u skladu ni s očekivanjima i postavljenom hipotezom (H5a). No, za razliku od istraživanja Huebnera i suradnika (2000), metaanaliza koju su proveli Chen i suradnici (2020) ukazuje na nekonzistentne podatke o spolnim razlikama u zadovoljstvu životom što ukazuje na veliku potrebu za dodatnim istraživanjem spolnih razlika u subjektivnoj dobrobiti djece. S obzirom na dobivene razlike u općenitom zadovoljstvu životom kod dječaka i djevojčica, nije neobično što se razlikuju i u zadovoljstvu samim sobom. Prijašnja istraživanja pokazala su kako osobe s visokim vrijednostima zadovoljstva životom imaju malo internaliziranih i eksternaliziranih problema u ponašanju i visoke razine emocionalne i socijalne samoefikasnosti (Suldo i Huebner, 2006, prema Proctor i sur., 2009) te imaju više samopoštovanje, a manju anksioznost i depresiju (Gilman i Huebner, 2006). Tako su dječaci zadovoljniji životom općenito pa se smatra kako imaju i više samopoštovanja od djevojčica, a Kalajdžić i Perućica (2018) ističu kako je samopoštovanje kod adolescenata važno za zadovoljstvo samim sobom. Dakle, dječaci koji su zadovoljniji životom, imaju više razine samopoštovanja od djevojčica što dovodi i do većeg zadovoljstva samim sobom. Što se tiče razlika u zadovoljstvu ostalim domenama života (obitelj, prijatelji, mjesto stanovanja), one se također mogu povezati s razlikama u općenitom zadovoljstvu životom. Dječaci, čije zadovoljstvo životom je veće od zadovoljstva životom djevojčica, imaju i bolje odnose s roditeljima, manji socijalni stres (bolje se snalaze u društvu i lakše nađu prijatelje), anksioznost i depresiju (Gilman i Huebner, 2006) što dovodi i do većeg zadovoljstva obiteljskim životom i prijateljima upravo kod dječaka.

Ograničenja ovog istraživanja i prijedlozi za buduća

Provedenim istraživanjem dobiveni su neki rezultati koji se razlikuju od očekivanja i od onih rezultata dobivenih prethodnim istraživanjima. Neki od tih rezultata su veća sreća i zadovoljstvo životom kod dječaka, nego kod djevojčica te veća povezanost aspekata subjektivne dobrobiti dječaka i njihovih majki. Zbog ovih rezultata važno je dodatno proučiti odnos aspekata subjektivne dobrobiti djece i njihovih roditelja te sociodemografskih varijabli poput spola djeteta, socioekonomskog statusa, dobi roditelja i sl.

Mnogi indikatori dječje dobrobiti koje ističe Newland (2014), poput načina suočavanja sa stresom, broj i kvaliteta odnosa s drugima, zdravstvena ponašanja, optimizam, privrženost i akademski uspjeh djece, nisu uključeni u ovo istraživanje pa bi trebalo i njih uključiti u buduća istraživanja. Uz to, Newland (2014) ističe važnost fizičkog zdravlja roditelja, obiteljsku samodostatnost te obiteljsku otpornost koje bi trebalo proučavati u okvirima obiteljske dobrobiti. Isto tako bi i očeve trebalo uključiti u buduće analize kako bi se proučavali odnosi djece i očeva te djece i majki, ali i odnos majki i očeva.

U ovo istraživanje uključeni su samo učenici 7. razreda OŠ i njihove majke pa bi bilo dobro da se u buduća istraživanja uključe učenici više razreda te da se prouče razlike u aspektima subjektivne dobrobiti među djecom različite dobi. Još jedno ograničenje vezano uz uzorak nalazi se u tome što su u istraživanju sudjelovali učenici i njihove majke na području samo 2 županije u Republici Hrvatskoj od čega je jedna županija na sjeverozapadnom dijelu Republike čiji stanovnici izjavljuju o većem zadovoljstvu životom, obitelji, prijateljima, osjećajem sigurnosti u budućnosti i pripadnosti okolini od ostalih dijelova Republike Hrvatske (Kaliterna-Lipovčan i Brajša-Žganec, 2017). Uz uključivanje više različitih razreda i županija u istraživanja, trebalo bi se pratiti te učenike kroz određeni vremenski period, odnosno, trebalo bi provesti longitudinalno istraživanje kojim bi se pratile promjene u aspektima subjektivne dobrobiti kod djece tijekom višegodišnjeg razdoblja.

Ono što treba uzeti u obzir pri interpretaciji ovih rezultata je i mogućnost davanja socijalno poželjnih odgovora. Naime, istraživanje se temelji na samoprocjenama te su svako dijete i svaka majka na početku upitnika upisivali i određenu zaporku prema kojoj se nadalje uparaju. I majke i djeca su ovo mogla shvatiti kao narušavanje anonimnosti iako im je u uputi zagarantirana anonimnost. Majke su također te upitnike ispunjavale kod kuće i po djeci poslale u školu pa i to može biti dodatan razlog za samopredstavljanje u pozitivnom svjetlu. Ovime se mogu objasniti i visoke razine kognitivne i afektivne komponente subjektivne dobrobiti majki. Ovo je dodatan razlog za uključivanje očeva u analize kako bi se dobila realnija slika funkcioniranja unutar obitelji. Na rezultate također utječu vremenski uvjeti, dan u tjednu i doba

dana kada su majke ispunjavale upitnike (Diener i sur., 2018) pa bi i ove varijable bilo potrebno kontrolirati.

Praktične implikacije

Implikacije ovog istraživanja prikazuju važnost majčine subjektivne dobrobiti u objašnjenju subjektivne dobrobiti njihove djece, pogotovo važnost majčine sreće. Za razvoj dobrobiti kod djece, ključna je dobrobit cijele obitelji (Newland, 2014). Prema tome, nije dovoljno razvijati samo školske programe za povećanje dobrobiti djece, već je potrebno uključiti i roditelje te povećanjem njihove dobrobiti, povećati i dobrobit njihove djece. A roditeljska dobrobit može se povećati na način da se roditelji zdravije hrane, više kreću ili bave nekom tjelesnom aktivnošću, završe viši stupanj obrazovanja, idu na posao, druže se s prijateljima i sl. (Newland, 2014).

S obzirom na dobivene rezultat koji ukazuju na mali postotak objašnjene varijance komponenata subjektivne dobrobiti djece, dodatno se otvara mjesta za istraživanja uloge osobina ličnosti u objašnjenju varijance subjektivne dobrobiti.

Zabrinjavajući podatak je što su djeca iskazala najniže razine zadovoljstvom školom pa bi tu informaciju trebalo uzeti u obzir svo osoblje škole te nadležno Ministarstvo pri promjenama kurikula kako bi se djeci omogućilo sretno i ugodno školovanje. Vrlo veliki dio života djeca provode u školama (U Republici Hrvatskoj 8 godina osnovnoškolskog školovanja pa 3-5 godina srednjoškolskog školovanja te fakultet po izboru) i zato je važno da im iskustvo polaska i boravka u školi nije stresno jer je škola važan prediktor subjektivne dobrobiti djece (Joo Lee i Sang Yoo, 2015; Brajša-Žganec i sur., 2019). U sklopu toga, važno je i raditi sa samim učenicima te prevenirati bilo kakve oblike nasilja u školu i općenito jer upravo neugodni odnosi u školi negativno utječu na dobrobit djeteta (Joo Lee i Sang Yoo, 2015).

6. Zaključak

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi uspješnost predviđanja subjektivne dobrobiti djece (sreće i zadovoljstva životom) na temelju subjektivne dobrobiti majki (sreće, zadovoljstva životom i zadovoljstva brakom).

I majke i njihova djeca izjavljuju o visokim razinama sreće i zadovoljstva životom te djeca dodatno izjavljuju o visokim razinama zadovoljstva specifičnim domenama života, od čega su najviše zadovoljna obiteljskim životom, prijateljima i mjestom gdje žive, a manje su zadovoljna samim sobom i školskim iskustvima.

Nadalje, utvrđene su niske do umjerene značajne povezanosti između aspekata subjektivne dobrobiti djece (sreće i zadovoljstva životom), aspekata subjektivne dobrobiti majki (sreće, zadovoljstva životom i zadovoljstva brakom) te sociodemografskih varijabli (spol djeteta i stupanj obrazovanja majke). Pri tome, aspekti subjektivne dobrobiti djece najviše koreliraju sa srećom majki, njihovim zadovoljstvom životom te sa spolom djeteta, a nešto manje, ali i dalje značajno, koreliraju sa stupnjem obrazovanja majki i majčinim zadovoljstvom brakom. Djeca, čije majke su zadovoljnije životom i brakom, sretnije te obrazovanije, također su sretnija i zadovoljnija svojim životom.

Provedbom dviju hijerarhijskih regresijskih analiza utvrđivan je doprinos aspekata subjektivne dobrobiti majki u objašnjenju varijance sreće i zadovoljstva životom djece.

Što se tiče zadovoljstva životom djeteta, prvim blokom objašnjeno je 7,4% varijance, a uvođenjem drugog bloka udio objašnjene varijance zadovoljstva životom djece se povećao za 5,6%. Kao značajni prediktori zadovoljstva životom djece dobiveni su spol djeteta i sreća majki. Cijelim regresijskim modelom ukupno je objašnjeno 13% varijance zadovoljstva životom djece.

Jednako kao i za zadovoljstvo životom, provedena je hijerarhijska regresijska analiza s kriterijem sreća djece. Prvim blokom objašnjeno je 5,4% varijance sreće djece, a uvođenjem u analizu drugog bloka, dodatno je objašnjeno 7,2% varijance sreće. Značajni prediktori sreće su jednaki kao i kod zadovoljstva životom djece. Cjelokupnim modelom je objašnjeno 12,6% ukupne varijance sreće djece.

Negativna korelacija spola i aspekata subjektivne dobrobiti djece ukazuje na to da su dječaci sretniji i zadovoljniji životom. Provjerene su i korelacije između aspekata subjektivne dobrobiti djece i njihovih majki, zasebno za dječaka i za djevojčice. Dobivene korelacije više su kod dječaka, nego kod djevojčica, osim zadovoljstva brakom. Naime, zadovoljstvo brakom nije povezano sa aspektima subjektivne dobrobiti dječaka, a povezano je s aspektima subjektivne dobrobiti djevojčica.

Doprinos aspekata subjektivne dobrobiti majki u objašnjenju varijance zadovoljstva životom, ali i sreće veći je kod dječaka nego kod djevojčica. Značajni prediktor i zadovoljstva životom i sreće dječaka je sreća majki, dok je majčino zadovoljstvo brakom supresor varijabla. Za razliku od dječaka, kod djevojčica nijedan prediktor nije značajan ni u jednom od dva regresijska modela. Dodatno, utvrđen je moderatorski učinak spola za varijablu zadovoljstvo brakom majki.

Uz proučavanje odnosa općenitog zadovoljstva životom djece i kognitivnih i afektivnih komponenti subjektivne dobrobiti njihovih majki, dodatno je provjeren odnos aspekata majčine subjektivne dobrobiti i zadovoljstva specifičnim domenama zadovoljstva životom kod djece. Zadovoljstvo obiteljskim životom, prijateljima i samim sobom je nisko, ali značajno povezano s aspektima majčine subjektivne dobrobiti, dok zadovoljstvo školskim iskustvima i mjestom u kojem žive nije značajno povezano s aspektima subjektivne dobrobiti majki.

Testirane su i razlike između dječaka i djevojčica u zadovoljstvu različitim domenama života te dobiveni rezultati ukazuju na postojanje značajnih razlika u zadovoljstvu svim domenama, osim u zadovoljstvu školskim iskustvima. Dakle, osim školskim iskustvima, dječaci su, od djevojčica, zadovoljniji obiteljskim životom, prijateljima, samim sobom i mjestom stanovanja.

7. Literatura

- Angner, E. (2010). Subjective well-being. *The Journal of Socio-Economics*, 39, 361-368. Doi:10.1016/j.socec.2009.12.001
- Bartolac, A., Kamenov, Ž. i Petrak, O. (2011). Rodne razlike u obiteljskim ulogama, zadovoljstvu i doživljaju pravednosti s obzirom na tradicionalnost stava. *Revija za socijalnu politiku*, 18(2), 175-194. <http://dx.doi.org/10.3935/rsp.v18i2.998>
- Bedin, L. M. i Sarriera, J. C. (2014). Dyadic analysis of parent-children subjective well-being. *Child Indicators Research*, 7, 613-631. DOI 10.1007/s12187-014-9235-9
- Ben-Zur, H. (2003). Happy adolescents: the link between subjective well-being, internal resources, and parental factors. *Journal of Youth and Adolescence*, 32, 67-79 <https://doi.org/10.1023/A:1021864432505>
- Berk, L. E. (2008). Psihologija cjeloživotnog razvoja. Zagreb: Naklada Slap.
- Brajša-Žganec, A. (2014). Emotional life of the family: Parental meta-emotions, children's temperament and internalising and externalising problems. *Društvena istraživanja*, 1, 25-45. <http://dx.doi.org/10.5559/di.23.1.02>
- Brajša-Žganec, A., Džida, M., Brkljačić, T., Kaliterna-Lipovčan, L.J. i Lučić, L. (2022). The Well-Being of Parents in the Year After Childbirth. *Journal of Family Issues*, 0(0), 1-23. <https://doi.org/10.1177/0192513X221096799>
- Brajša-Žganec, A., Franc, R., Kaliterna-Lipovčan, L.J., Dević, I., Tadić Vujčić, M. i Babarović, T. (2019). Sudjelovanje djece i mladih u istraživanju dobrobiti: Kvalitativna analiza. *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, (30), 351-376. DOI: 10.21857/mnlqgc0p6y
- Brajša-Žganec, A. i Hanzec, I. (2012). Social development of preschool children in Croatia: Contributions of child temperament, maternal life satisfaction and rearing practices. *Journal of Child and Family Studies*, 23(1), 105-117. <https://doi.org/10.1007/s10826-012-9696-8>
- Brajša-Žganec, A., Ivanović, D. i Kaliterna-Lipovčan, L.J. (2011). Personality Traits and Social Desirability as Predictors of Subjective Well-Being. *Psihologijske teme*, 20(2), 261-276. <https://hrcak.srce.hr/74203>
- Brajša-Žganec, A., Ivanušević Grgas, S. i Petak, A. (2017a). Happiness-Increasing Strategies and Personality Traits as Predictors of Happiness in Croatian Youth. *Social Inquiry into Well-Being*, 3(1), 15-23. <https://doi.org/10.13165/SIIW-17-3-1-02>
- Brajša-Žganec, A., Kaliterna-Lipovčan, L.J., Ivanović, D. i Prizmić Larsen, Z. (2017b). Well-Being of Nursing Students: Role of Affect Regulation, Self-Esteem, Family Cohesion and Social Support. *The Open Public Health Journal*, 10(1), 69-79. <http://dx.doi.org/10.2174/1874944501710010069>
- Branje, S. (2018). Development of parent-adolescent relationships: Conflict interactions as a mechanism of change. *Child development perspectives*, 12(3), 171-176. <https://doi.org/10.1111/cdep.12278>
- Brkljačić, T., Glavak Tkalić, R., Lučić, L., Sučić, I., & Kaliterna-Lipovčan, L. (2019). A brief scale to measure marital/relationship satisfaction by domains: metrics, correlates, gender and marriage/relationship status differences. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 28(4), 647-668. <https://doi.org/10.5559/di.28.4.05>

- Brkljačić, T. i Kaliterna-Lipovčan, L.J. (2010). Zadovoljstvo životom i osjećaj sreće kod studenata. *Suvremena psihologija*, 13(2), 189-201. <https://hrcak.srce.hr/83032>
- Bronfenbrenner, U. i Morris, P. A. (2007). The bioecological model of human development. *Handbook of child psychology*, 1.
- Busseri, M. A. (2018). Examining the structure of subjective well-being through meta-analysis of the associations among positive affect, negative affect, and life satisfaction. *Personality and individual differences*, 122, 68-71. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.10.003>
- Campbell, A. (1976). Subjective measures of well-being. *American psychologist*, 31(2), 117-124. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0003-066X.31.2.117>
- Casas, F., Coenders, G., Cummins, R. A., González, M., Figuer, C., Malo, S. (2008). Does subjective well-being show a relationship between parents and their children?. *Journal of Happiness Studies*, 9, 197-205. DOI 10.1007/s10902-007-9044-7
- Casas, F., Coenders, G., González, M., Malo, S., Bertran, I., i Figuer, C. (2012). Testing the relationship between parents' and their children's subjective well-being. *Journal of Happiness Studies*, 13, 1031-1051. DOI: 10.1007/s10902-011-9305-3
- Chen, X., Cai, Z., He, J. i Fan, X. (2020). Gender Differences in Life Satisfaction Among Children and Adolescents: A Meta-analysis. *Journal of Happiness Studies*, 21, 2279-2307. <https://doi.org/10.1007/s10902-019-00169-9>
- Clair, A. (2012). The Relationship Between Parent's Subjective Well-Being and the Life Satisfaction of Their Children in Britain. *Child Indicators Research*, 5, 631-650. DOI 10.1007/s12187-012-9139-5
- Collins, W. A. i Russell, G. (1991). Mother-child and father-child relationships in middle childhood and adolescence: A developmental analysis. *Developmental review*, 11(2), 99-136. [https://doi.org/10.1016/0273-2297\(91\)90004-8](https://doi.org/10.1016/0273-2297(91)90004-8)
- Demir, M. (2008). Sweetheart, you really make me happy: romantic relationship quality and personality as predictors of happiness among emerging adults. *Journal of Happiness Studies*, 9(2), 257-277. doi: 10.1007/s10902-007-9051-8
- Demir, M. i Weitekamp, L. A. (2007). I am so happy cause today I found my friend: Friendship and personality as predictors of happiness. *Journal of Happiness Studies*, 8(2), 181-211. doi: 10.1007/s10902-006-9012-7
- Demir, S. (2022). Comparison of Normality Test sin Terms of Sample Sizes under Different Skewness and Kurtosis Coefficients. *International Journal of Assessment Tool sin Education*. 9(2), 397-409. <https://doi.org/10.21449/ijate.1101295>
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological bulletin*, 95(3), 542-575. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.95.3.542>
- Diener, E., Oishi, S. i Tay, L. (2018). Advances in subjective well-being research. *Nature Human Behaviour*, 2(4), 253-260. <https://doi.org/10.1038/s41562-018-0307-6>
- Diener, E. i Seligman, M. E. P. (2002). Verry happy people. *Psychological science*, 13 (1), 81-84. <https://doi.org/10.1111/1467-9280.00415>
- Easterlin, R. A. (1974). Does economic growth improve the human lot? Some empirical evidence. *Nations and households in economic growth* (pp. 89-125). Academic press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-205050-3.50008-7>

- Easterlin, R. A. (2003). Explaining happiness. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 100(19), 11176-11183. doi: <https://doi.org/10.1073/pnas.1633144100>
- Erel, O. i Burman, B. (1995). Interrelatedness of marital relations and parent-child relations: a meta-analytic review. *Psychological bulletin*, 118(1), 108. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.118.1.108>
- Franc, R., Sučić, I., Babarović, T., Brajša-Žganec, A., Kaliterna-Lipovčan, L.J. i Dević, I. (2018). How to Develop Well-Being Survey Questions for Young Children: Lessons Learned from Cross-Cultural Cognitive Interviews. *Measuring Youth Well-being, Children's Well-Being: Indicators and Research* 19. https://doi.org/10.1007/978-3-319-76063-6_6
- Frydenberg, E. i Lewis, R. (1991). Adolescents coping: the different ways in which boys and girls cope. *Journal of Adolescence*, 14(2), 119-133. [https://doi.org/10.1016/0140-1971\(91\)90025-M](https://doi.org/10.1016/0140-1971(91)90025-M)
- Fritz, C. O., Morris, P. E., i Richler, J. J. (2012). Effect size estimates: Current use, calculations, and interpretation. *Journal of Experimental Psychology: General*, 141(1), 2–18. <https://doi.org/10.1037/a0024338>
- Gable, S., Belsky, J. i Crnic, K. (1992). Marriage, Parenting, and Child Development: Progress and Prospects. *Journal of Family Psychology*, 5(3), 276-294. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.5.3-4.276>
- Garaigordobil, M. (2015). Predictor variables of happiness and its connection with risk and protective factors for health. *Frontiers in Psychology*, 6(1176), 1-10. doi: 10.3389/fpsyg.2015.01176
- Gilman, R. i Huebner, E. S. (2006). Characteristics of adolescents who report very high life satisfaction. *Journal of Youth and Adolescence*, 35, 311–319. <https://doi.org/10.1007/s10964-006-9036-7>
- Glenn, N. D. i Weaver, C. N. (1979). A Note on Family Situation and Global Happiness. *Social Forces*, 57(3), 960-967. <https://doi.org/10.2307/2577364>
- Golder, S. A. i Macy, M. W. (2011). Diurnal and seasonal mood vary with work, sleep, and daylength across diverse cultures. *Science*, 333(6051), 1878-1881. <https://doi.org/10.1126/science.1202775>
- Hawkins, J. L. (1968). Associations Between Companionship, Hostility, and Marital Satisfaction. *Journal of Marriage and Family*, 30(4), 647-650. <https://doi.org/10.2307/349510>
- Headey, B., Muffels, R. i Wagner, G. G. (2014). Parents Transmit Happiness Along with Associated Values and Behaviors to Their Children: A Lifelong Happiness Dividend?. *Social indicators research*, 116, 909-933. <https://doi.org/10.1007/s11205-013-0326-7>
- Hollenstein, T., Tighe, A. B., i Loughheed, J. P. (2017). Emotional development in the context of mother–child relationships. *Current opinion in psychology*, 17, 140-144. <http://dx.doi.org/doi:10.1016/j.copsyc.2017.07.010>
- Howes, P. i Markman, H. J. (1989). Marital quality and child functioning: A longitudinal investigation. *Child development*, 60(5), 1044-1051. <https://doi.org/10.2307/1130778>
- Hoy, B. D., Suldo, S. M. i Mendez, L. R. (2013). Links between parents' and children's levels of gratitude, life satisfaction, and hope. *Journal of Happiness Studies*, 14, 1343-1361. <https://doi.org/10.1007/s10902-012-9386-7>

- Huebner, E. S., Drane, J. W., i Valois, R. F. (2000). Levels and demographic correlates of adolescent life satisfaction reports. *School Psychology International*, 21(3), 281–292. <https://doi.org/10.1177/0143034300213005>
- Jelić, M., Kamenov, Ž. i Huić, A. (2014). Perceived spouse's affectionate and antagonistic behaviours and marital satisfaction. *Društvena istraživanja*, 23(1), 87-107.
- Kalajdžić, O. i Perućica, R. (2018). Model samopoštovanja u adolescentskoj dobi. *Biomedicinska istraživanja*, 9(2), 217-223. DOI: 10.7251/BII1802217K
- Kaliterna-Lipovčan, LJ. i Brajša-Žganec, A. (2017). Kvaliteta življenja, sreća i životno zadovoljstvo u Hrvatskoj i zemljama EU, te usporedbe Sjeverozapadne i ostalih dijelova Hrvatske. *Radovi Zadova za znanstveni rad HAZU Varaždin*, (28), 139-153. <http://doi.org/10.21857/mwo1vc5r3y>
- Kaliterna-Lipovčan, LJ. i Prizmić-Larsen, Z. (2016). What differs between happy and unhappy people?. *SpringerPlus*, 5(1), 1-9. <https://doi.org/10.1186/s40064-016-1929-7>
- Kim, H. Y. (2013). Statistical notes for clinical researchers: assessing normal distribution (2) using skewness and kurtosis. *Restorative Dentistry & Endodontics*, 38(1), 52-54. <https://doi.org/10.5395/rde.2013.38.1.52>
- Kuzman, M. (2009). Adolescencija, adolescenti i zaštita zdravlja. *Medicus*, 18(2_Adolescencija), 155-172. <https://hrcak.srce.hr/57135>
- Leaper, C., Anderson, K. J. i Sanders, P. (1998). Moderators of gender effects on parents' talk to their children: A meta-analysis. *Developmental Psychology*, 34(1), 3–27. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.34.1.3>
- Joo Lee, B. i Sang Yoo, M. (2015). Family, School, and Community Correlates of Children's Subjective Well-being: An International Comparative Study. *Child Indicators Research*, 8, 151-175. DOI 10.1007/s12187-014-9285-z
- Jovanović, V., Cummins, R. A., Weinberg, M., Kaliterna, L., i Prizmić-Larsen, Z. (2019). Personal wellbeing index: A cross-cultural measurement invariance study across four countries. *Journal of Happiness Studies*, 20, 759-775. <https://doi.org/10.1007/s10902-018-9966-2>
- Newland, L. A. (2014). Supportive family contexts: promoting child well-being and resilience. *Early Child Development and Care*, 184(9-10), 1336-1346. <http://dx.doi.org/10.1080/03004430.2013.875543>
- Newland, L. A. (2015). Family well-being, parenting, and child well-being: Pathways to healthy adjustment. *Clinical Psychologist*, 19(1), 3-14. <https://doi.org/10.1111/cp.12059>
- Obradović, J., i Čudina-Obradović, M. (1998). Bračna kvaliteta: poimanje, uzroci i posljedice. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 7(4-5 (36-37)), 659-682. <https://hrcak.srce.hr/20463>
- Orcan, F. (2020). Parametric or Non-parametric: Skewness to Test Normality for Mean Comparison. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 7 (2), 255-265. DOI: 10.21449/ijate.656077
- Proctor, C. L., Linley, P. A. i Maltby, J. (2009). Youth Life Satisfaction: A Review of the Literature. *Journal of Happiness Studies*, 10, 583-630. DOI 10.1007/s10902-008-9110-9

- Raley, S. i Bianchi, S. (2006). SONS, DAUGHTERS, AND FAMILY PROCESSES: Does Gender of Children Matter?. *Annual Review of Sociology*, 32, 401-421. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.32.061604.123106>
- Reić Ercegovac I. i Penezić, Z. (2012). Subjektivna dobrobit bračnih partnera prilikom tranzicije u roditeljstvo. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 21(2 (116)), 341-361. <https://doi.org/10.5559/di.21.2.03>
- Rijavec, M., Ljubin-Golub, T., i Brebrić, Z. (2021). One Candy or Two at the Age of Six: Does it Matter for Later School Life and Why?. *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 23(Sp. Ed. 1), 105-123. <https://doi.org/10.15516/cje.v23i0.4081>
- Rudan, V. (2004). Normalni adolescentni razvoj. *Medix*, 10 (52), 36-39. <https://hrcak.srce.hr/file/31728>
- Savahl, S., Casas, F. i Adams, S. (2021). The Structure of Children's Subjective Well-being. *Frontiers in Psychology*, 12, 1-15. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.650691>
- Seligson, J. L., Huebner, E. S., i Valois, R. F. (2003). Preliminary validation of the brief multidimensional students' life satisfaction scale (BMSLSS). *Social Indicators Research*, 61, 121-145. <https://doi.org/10.1023/A:1021326822957>
- Sharma, D. i Kibria, B. M. G. (2013). On some test statistics for testing homogeneity of variances: a comparative study. *Journal of Statistical Computation and Simulation*, 83(10), 1944-1963. <http://dx.doi.org/10.1080/00949655.2012.675336>
- Shek, D. T. L. (2005). A longitudinal study of perceived family functioning and adolescent adjustment in Chinese adolescents with economic disadvantage. *Journal of Family Issues*, 26(4), 518-543. DOI: 10.1177/0192513X04272618
- Smojver-Ažić, S. i Jakovčić, I. (2006). Percepcija prošlih odnosa i privrženost adolescenata i njihovih majki. *Psihologijske teme* 15(1), 59-80. https://www.researchgate.net/publication/27196545_Percepcija_proslih_odnosa_i_privrzenost_adolescenata_i_njihovih_majki
- Soper, D.S. (2023). Significance of the Difference between Two Slopes Calculator [Software]. Dostupno na <https://www.danielsoper.com/statcalc>.
- Steinberg, L. i Morris, A. S. (2001). Adolescent development. *Annual review of psychology*, 52(1), 83-110. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.83>
- Steptoe, A. (2019). Happiness and health. *Annual Review of Public Health*, 40, 339-359. <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-040218-044150>
- Steptoe, A., Deaton, A. i Stone, A. A. (2015). Subjective wellbeing, health, and ageing. *The Lancet*, 385(9968), 640-648. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(13\)61489-0](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(13)61489-0)
- Tadić Vujčić, M., Brajša-Žganec, A. i Franc, R. (2019). Children and Young Peoples' Views on Well-Being: A Qualitative Study. *Child Indicators Research*, 12, 791-819. <https://doi.org/10.1007/s12187-018-9559-y>
- Tadić Vujčić, M., Brajša-Žganec, A. i Kaliterna-Lipovčan, L.J. (2022). Children's Well-Being: Exploring the Current State-Of-The-Art in Conceptualization and Measurement. *Psihologijske teme*, 31(3), 277-502. <https://doi.org/10.31820/pt.31.3.1>
- Tucker, C. J., McHale, S. M., & Crouter, A. C. (2003). Dimensions of mothers' and fathers' differential treatment of siblings: Links with adolescents' sex-typed personal qualities. *Family Relations*, 52(1), 82-89. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2003.00082.x>

- Veenhoven, R. (1996). The study of life-satisfaction. Eötvös University Press. <http://hdl.handle.net/1765/16311>
- Zullig, K. J., Valois, R. F., Huebner, E. S. i Drane, J. W. (2005a). Adolescent health-related quality of life and perceived satisfaction with life. *Quality of Life Research*, 14, 1573–1584. <https://doi.org/10.1007/s11136-004-7707-y>
- Zullig, K. J., Valois, R. F., Huebner, E. S. i Drane, J. W. (2005b). Associations among family structure, demographics, and adolescent perceived life satisfaction. *Journal of Child & Family Studies*, 14, 195–206. <https://doi.org/10.1007/s10826-005-5047-3>